БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 12 (19.088). ● 1985 йил 15 январь, сешанба ● Баҳоси 3 тийин.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ МАЖЛИСИ

14 январь куни Кремлда СССР Олий Совети Президиумининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Президиум иттифоқдош, автоном республикалар Олий Советларига ва халқ депутатлари маҳаллий Советларига сайлов ўтказишга тайёргарликнинг бориши тўғрисидаги масалани кўриб чиқди. Мажлисда айтилдики, сайлов кампанияси — халқ ҳокимиятини янада мустаҳкамлаш, Советлар барча бўғинлари фаолиятини яхшилаш учун муҳим аҳамиятга эга бўлган катта ижтимоий-сиёсий воқеадир. Сайлов кампанияси ҳамма ерда совет кишиларининг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайрати жўш урган бир вазиятда, КПССнинг навбатдаги XXVII съездига, совет халқи Улуғ Ватан урушида қозонган Ғалабанинг 40 йиллигига, Россияда 1905-1907 йиллар революцияси ва дастлабки Советлар тузилганининг 80 йиллигига актив тайёргарлик белгиси остида ўтмоқда.

Иттифоқдош республикаларнинг 15 Олий Советларига, автоном республикаларнинг 20 Олий Советларига ва халқ депутатлари 52.041 маҳаллий Советига сайлов ўтказилади. Сайлов ўтказиш учун 2,3 миллионтадан кўп сайлов округи, 176 мингта сайлов участкаси тузилди. Сайлов комиссиялари составида жамоат ташкилотлари ва меҳнат коллективларининг 9 миллионга яқин вакиллари бор.

(Давоми учинчи бетда).

К. У. ЧЕРНЕНКОнинг поляк китобхонларига мурожаатномаси

ВАРШАВА, 14 январь (ТАСС). «Ксенжка и ведза» нашриёти совет «Прогресс» нашриёти билан биргаликда КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси К. У. Черненконинг «Партия ва давлат аппарати иши масалалари» китобини поляк тилида чиқарди.

Китоб К. У. Черненконинг поляк китобхонларига 1984 йилнинг августида ёзилган мурожаатномаси билан очилади. Унда бундай дейилади:

«Прогресс» нашриёти менга мурожаат этиб, китобнинг полякча нашрига қисқача сўзбоши ёзиб беришни илтимос қилди.

Мен бу илтимосни бажонидил бажаряпман, чунки биз бир-биримизнинг ишларимиз ва фикр-ўйларимизни нақадар яхшироқ билсак, алоқаларимиз шу қадар мустаҳкамроқ ва ҳамкорлигимиз самаралироқ бўлаверишига астойдил аминман. Бу эса иккала мамлакатимизнинг туб манфаатларига мос бўлиб тушади.

Китобга мавзу қилиб олинган партия ва давлат аппаратимизнинг иши масалалари ҳам поляк китобхонларида қизиқиш уйғотса керак, деб ўйлайман.

Мамлакатимизда барпо этилган ривожланган социализм КПССнинг кўп йиллик қизғин фаолияти ва ишчилар, деҳқонлар, зиёлиларнинг қаҳрамонона меҳнати натижаси бўлди. Хўжалик, тарбиявий, идеологик, бошқарувчилик ва шунчаки ҳаётий характердаги кўпдан кўп жуда мураккаб вазифалар ва проблемаларни ҳал этиш орқали бунга эришилди. Аммо замон илгарилаб бормоқда. Мамлакатимиз иқтисодий ва социал тараққиётининг ўзи янги, тобора мураккаб масалаларни келтириб чиқармоқда. Шитобли ҳаракатнинг тезлиги шароитида биз ҳамма ишни ҳам етарлича асосли тарзда ҳал этишга муваффақ бўла олмаганимиз ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Сергаклик билан реал ёндашув ривожланган социализмни такомиллаштиришнинг тарихан узоқ давом этадиган босқичи бошланган бир пайтда яшаётганлигимизни кўрсатади. Бутун фаолиятимизнинг мана шу стратегик йўналиши партиянинг навбатдаги XXVII съездида қабул қилишимиз лозим бўлган КПССнинг Янги таҳрирдаги Программасига асос қилиб олинган.

Партиямиз ўз йўлида кўпгина қийинчиликларни бартараф қилишига тўғри келди. Аммо у, В. И. Лениннинг сўзлари билан айтганда, ўз кучини, организмининг эпчиллигини, унинг омилкорлик қобилиятини, руҳий қатъиятини, ўткир зеҳнини сақлаб қолди. Эндиликда 18 миллиондан кўпроқ коммунистни бирлаштириб турган КПСС ишчилар синфининггина эмас, бутун совет халқининг ҳам танилган сиёсий авангарди бўлиб қолди.

Партия ўзининг раҳбарлик ролини асло қандайдир имтиёз деб ҳисобламайди. Коммунистлар бу ролни социал адолат идеалларини турмушга татбиқ этиш: капиталнинг меҳнатни эксплуатация қилишини тугатиш, чинакам демократияни, одамлар ва миллатларнинг тенг ҳуқуқлилигини қарор топтириш, меҳнаткашларнинг фаровон турмуши учун, уларни миллий ва жаҳон маданияти бойликларидан баҳраманд этиш учун шароит яратиш йўлидаги фидокорона курашда қўлга киритган. Партиянинг обрў-эътибори, халқнинг партия сиёсатига ишончи мана шунга асосланади. Партия ҳам бу ишончни қайта-қайта оқлаш, уни халқ фаровонлиги тўғрисидаги ўзининг доимий ғамхўрлиги билан мустаҳкамлашни ўз бурчи деб билади.

Ўз навбатида, партия билан давлатнинг меҳнаткашлар оммаси билан мустаҳкам боғловчи бўғин бўлмиш аппарати эса партия ғоялари ва режаларини рўёбга чиқариш соҳасидаги бунёдкорлик ишининг марказида турибди.

Совет коммунистлари ўзларининг ҳамма ишларини Ленин васиятлари билан таққослайдилар, ленинча услубга муттасил амал қилишни, ўз ишлари ва ҳаракатларида бу услубни қарор топтиришни ўз бурчлари деб биладилар. Партия ишини муттасил такомиллаштириш — бу талабда унинг жамият ва давлатдаги раҳбарлик роли бундан кейин ҳам тобора мураккаблашиб кетаётган вазифаларни ҳал этиш даражасида бўлиши тўғрисида ғамхўрлик қилиш мужассамлашгандир.

Партия одамлардан иборат. Ишнинг муваффақиятини улар ҳал қилади. Шу сабабли биз партия ва давлат ходимлари кадрларини танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашни яхшилаш устида тинимсиз иш олиб боряпмиз. Ҳозирги раҳбар — аввало, марксизм-ленинизм ғояларига садоқатли, ўз иш соҳасини жуда яхши биладиган, ташкилотчилик қобилияти, юксак маданияти билан ажралиб турган инсондир. У кенг миқёсда фикрлай олиши, янгиликни ҳис этиши ва уни амалда фаҳмлай олиши лозим.

Партия — ишни ташкил этувчидир. Яхши қарорлар қабул қилишнинг ўзи кифоя эмас. Бу қарорларнинг ижросини, бу қарорлар ҳеч сўзсиз ва белгиланган муддатда амалга оширилиши учун нималар қилинаётганини текшириш ва контрол қилишни уюштира билмоқ керак. Бу контрол расмият учун, қоғоздаги контрол бўлмай, балки амалий, ҳаётий контрол бўлиши лозим.

Ниҳоят, партия идеология билан шуғулланади. Биз ўз идеологик ишимизни такомиллаштириш орқали партия комитетлари, оммавий ахборот воситалари, илмий муассасалар, ижодий ташкилотлар, партиянинг идеология соҳасидаги барча активлари ҳам ички, ҳам ташқи сиёсатдаги вазифаларимизнинг бутун ҳажмини ҳал этишга янада активроқ кўмаклашадиган бўлишларига интиляпмиз. Бизнинг тушунчамиздаги идеология иши бутун партиянинг ишидир. Барча поғоналардаги, ҳамма соҳалардаги тарбиявий, ташкилий ва хўжалик фаолиятининг бирлиги бу иш муваффақиятининг калитидир.

Мамлакатимизда ажойиб ёшлар ўсиб етишмоқда. Биз, кекса авлод коммунистлари мамлакатнинг ёш гражданлари ватанпарварлар бўлиб янги, турмушнинг актив бинокорлари бўлиб етишаётганликларини оталарча меҳрибонлик билан кузатиб турибмиз. Бу соҳада ҳам ўзига хос проблемалар бор, албатта. Бизнинг мактабимиз замонавий талаблардан бирмунча орқада қолди, шу сабабли халқ маорифи системасида катта ислоҳот бошлашга тўғри келди. Партия ёшлар тарбиясини йўлга қўйишни яхшилаш ва комсомолга партиявий раҳбарликни кучайтириш юзасидан бир қанча тадбирларни амалга оширди. Булар ҳаммаси — ижтимоий тараққиёт соҳасидаги стратегиямиз йўлига мос қадамлардир.

Биз совет экономикасини янада юксалтиришга, беш йиллик топшириқларини бажаришга жуда катта эътибор беряпмиз. Партиянинг Озиқ-овқат программасини амалга ошириш, мамлакатни халқ истеъмол моллари билан таъминлашни яхшилаш соҳасидаги куч-ғайратлари, кенг миқёсдаги уй-жой қурилиши иқтисодий сиёсатимизнинг моҳияти одамлар фаровонлигини, уларнинг ҳаётий эҳтиёжларини қондириш руҳи билан суғорилганлигидан яққол далолат бериб турибди.

Социалистик мамлакатларнинг барча қардош халқлари қатори совет халқи ҳам мустаҳкам тинчликдан ғоят манфаатдордир. Янги жаҳон урушининг олдини олиш, империалистларнинг қуролланиш пойгаси шаштини пасайтириш — ҳозирги шароитда ер юзидаги ҳаётни сақлаб қолиш демакдир. Инсоният тарихи социализм зиммасига шу қийин ва бениҳоя муҳим вазифани юклади. Шу сабабли биз қардош социалистик давлатларнинг ҳамкорлиги ва ўзаро алоқаларини мустаҳкамлашни барча муштарак мақсадларимиз муваффақиятли ҳал этилишининг энг асосий гарови деб биламиз.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ўзларининг биргаликдаги тинчликсевар сиёсати билан тинчликни ҳимоя қилишга жуда катта ҳисса қўшмоқдалар. Биз Европани тинчлик ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик қитъасига айлантириш йўлида биргаликдаги куч-ғайратлар билан бир қанча катта силжишларга эришдик. Гитлерчилар Германияси устидан қозонилган ғалаба ва урушдан кейинги ривожланиш натижасида Европада вужудга келган реалликлар, Европадаги чегараларнинг бузилмаслиги халқаро ҳуқуқ жиҳатидан эътироф этилди.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар иқтисодий тараққиёт вазифаларини ҳал этишда ўз кучларини тобора муваффақиятлироқ бирлаштирмоқдалар. Москвада бўлиб ўтган Олий даражадаги иқтисодий кенгаш бизнинг бу соҳадаги ўзаро алоқаларимиз янги босқичига йўл очиб берди.

Социализм дунёси империалистик реакциянинг кучайиб бораётган хуружларига бардам қарши турибди. Синфий душманларимиз, афсуски, ҳали бизга ёмонлик қила олишлари, баъзан анча катта ёмонлик қила олишлари ҳам мумкин. Аммо улар бизнинг ҳаракатимизга жиддий тўсқинлик қилишга, айниқса жаҳон социализмини суриб чиқаришга қодир эмаслар. Янги турмуш оқими, социализмнинг тарихий ҳаракати кучайиб бормоқда ва ўз йўлидаги ҳамма тўсиқларни дадил улоқтирмоқда.

Мен поляк китобхонига шу гапни алоҳида уқтириб ўтмоқчиман.

Яқинда совет кишилари Польша қайта тикланганлигининг 40 йиллигини поляк дўстлари билан биргаликда тантанали равишда нишонладилар. Совет Иттифоқи ва Польша халқларининг гитлерчи босқинчиларга қарши биргаликдаги курашда юзага келган жанговар иттифоқи ва дўстлиги биз учун ҳамиша муқаддас бўлиб қолади. Урушдан кейинги қирқ йил мобайнида пролетар интернационализми ленинча принципларига асосланган совет-поляк дўстлигининг мустаҳкам пойдевори замоннинг ҳамма синовларига бардош берди.

Ҳамкорлигимизнинг кучи яқинда Польша, поляк халқи бошдан кечирган қийин кунларда яққол намоён бўлди. Биз совет-поляк дўстлигини мамлакатимиз халқларининг энг яхши фарзандлари жонларини фидо қилиб қўлга киритган бебаҳо бойлик деб билиб, бундан буён ҳам ҳимоя қилаверамиз.

Ўзаро алоқаларимизнинг истиқболи яхши. СССР билан ПХР ўртасидаги иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорликни ривожлантиришнинг 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган ва 1984 йил майида имзоланган узоқ муддатли программаси бунинг яққол тасдиғидир. Иқтисодий тараққиёт суръатларини биргаликда жадаллаштириш ва шу асосда аҳолининг турмуш даражасини ошириш — КПСС билан ПБИПнинг фаолиятига асос қилиб олинган қардошларча дўстлик сиёсатининг салмоқли самарасидир.

Пировардида шуни айтмоқчиман. Сиз қўлга олиб ўқийдиган китоб бизнинг мамлакатимизда 1982 йилнинг бошларида нашр этилган. Бизнинг жўшқин замонамизда икки йилдан кўпроқ вақт—оз муддат эмас. Ҳаёт бир жойда турмайди, у ижтимоий тараққиётга, партия ва давлат ишининг практикаси, услуби, форма ва методларига ўз ўзгартишлари ва тузатишларини киритади.

Марказий Комитетнинг 1983 йил июнь ва декабрь, 1984 йил февраль ва апрель Пленумлари мамлакат коммунистлари, барча меҳнаткашларини партия XXVI съезди талаблари асосида муҳим ва мураккаб вазифаларни ҳал этишга руҳлантирди.

Бошқарув соҳасида ҳам ижобий жараёнлар ривожланмоқда, хўжалик механизми такомиллаштирилмоқда. Масалан, шу вақт ичида мамлакатда кенг миқёсли иқтисодий эксперимент ўтказилиши, қишлоқда агросаноат бирлашмалари ташкил этилиши, янги территориал-иқтисодий комплекслар барпо этилиши, мактаб ислоҳоти амалга оширилиши ва шу каби тадбирлар кўрилиши муносабати билан партия, давлат ва хўжалик органлари ишида кўпгина янги, мароқли ва ибратли тажрибалар юзага келди.

Илгари ҳам шундай бўлган эди, келгусида ҳам шундай бўлаверади. Буни диалектика қонуни дейдилар. Бу кундалик турмушимизнинг ва ривожланган социализм жамиятини такомиллаштириш соҳасидаги ижодий ишимизнинг нормасидир. Партиянинг вазифаси ҳам доимо замон талаблари юксаклигида туришдан, жамики янги ва илғор ташаббусларни қўллаб-қувватлаб, кўпайтириб боришдан, меҳнаткашлар оммасини комил ишонч билан олға бошлашдан, янги жамият қуриш учун курашда уни жипслаштиришдан иборат.

УЛКАН МАРРАЛАР ЧОРЛАЙДИ

Ўзбекистон ССР меҳнаткашларининг 1985 йилги СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР меҳнаткашлари партия XXVI съезди, КПСС Марказий Комитети кейинги Пленумларининг қарорларини амалга ошира бориб, беш йилликнинг тўртинчи йилида халқ хўжалиги барча тармоқлари ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришда янги марраларга эришдилар.

Республика меҳнаткашлари партия Марказий Комитетининг қарорларига, КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ К. У. Черненконинг Ўзбекистон экономикасини янада интенсив ривожлантиришни, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишни таъминлаш зарурлиги тўғрисидаги йўл-йўриқларига жавобан ўз резервлари ва имкониятларини ҳар томонлама чамалаб кўриб, зиммаларига қуйидаги мажбуриятларни қабул қилдилар:

меҳнат коллективларининг куч-ғайратлари ишлаб чиқариш ва фан-техника потенциалидан янада самарали фойдаланишга, уюшқоқликни оширишга, интизом ва тартибни кучайтиришга сафарбар этилади. Шунинг ҳисобига халқ хўжалигида меҳнат унумдорлигини пландан ташқари бир процент ошириш ва маҳсулот таннархини 0,5 процент арзонлаштиришга эришилади. Белгиланган топшириққа қўшимча равишда 118 миллион сўмлик моддий ресурслар иқтисод қилинади, тежалган хом ашё, материал ва ёқилғи ҳисобига камида икки кун ишлаб берилади. Маҳаллий хом ашё ва иккиламчи ресурслардан 440 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади.

Саноатда меҳнатни ташкил этиш ва бошқаришни такомиллаштириш, меҳнат ресурсларини жамоат ишлаб чиқаришига актив жалб этиш асосида асбоб-ускуналарнинг смена коэффициенти 5 процент оширилади. Ишлаб чиқариш умумий ҳажми плани муддатидан илгари бажарилади ва қўшимча равишда 150 миллион сўмлик маҳсулот, шу жумладан 100 миллион сўмлик халқ истеъмоли моллари реализация қилинади. Пландан ташқари 105 миллион куб метр газ, 40 минг тонна кўмир қазиб олинади, 20 минг тонна минерал ўғит ишлаб чиқарилади, 100 та трактор, 100 та пахта териш машинаси, 1,5 миллион квадрат метр ип газлама ва шойи газлама, 110 минг дона ички ва устки трикотаж тайёрланади. Янги моллар ва айниқса, модали буюмлар ишлаб чиқариш топшириғи ошириб бажарилади. Маҳсулот етказиб бериш юзасидан шартнома мажбуриятлари бажарилиши таъминланади.

215 та участка, цех ва корхона комплекс механизациялаштирилади ва автоматлаштирилади. 155 та поток ва автомат линия, 135 та робот техникаси ишга туширилади. 11 минг киши қўл меҳнатидан механизациялаштирилган меҳнатга ўтказилади. Олий сифат категориясидаги маҳсулот ишлаб чиқариш топшириқдагидан 2 процент кўпайтирилади. Ихтиролар ва рационализаторлик таклифларини жорий этишдан камида 190 миллион сўмлик иқтисодий самара олинади.

Капитал қурилишда ишга тушириладиган объектларга меҳнат ва моддий ресурслар жамланади, замонавий материаллар ва конструкциялар, ишнинг илғор усуллари жадал жорий этилади ва қурилишнинг нормадаги муддатларига, объектларни бир маромда фойдаланишга топширишга, қуриб битказилмаган корхоналар камайтирилишига ва иш сифати оширилишига эришилади. Қурилиш-монтаж ишлари ҳажмининг камида 60 проценти бригада пудрати усулида бажарилади. Тошкент мотор заводида двигателлар, ГПЗ-27 да подшипниклар ишлаб чиқарадиган қувватлар муддатидан илгари ишга туширилади. 6,3 миллион квадрат метр уй-жой, 113 минг болага мўлжалланган мактаблар ва 34 минг ўринли мактабгача тарбия муассасалари, 4,6 минг ўринли касалхоналар, 7 минг беморни қабул қиладиган поликлиникалар фойдаланишга топширилади. Ноқоратупроқ ўлка областларига оталиқ ёрдами кўрсатиш, Тюмень областида йўллар қуриш ва БАМда уй-жой посёлкалари бунёд этиш соҳасидаги ишлар бажарилади.

Транспорт барча турлари ишининг самарадорлиги оширилиб, топшириқдан ташқари 2,6 миллион тонна юк ташилади. Корхоналарнинг кучи билан 25 минг вагон ремонт қилинади, транспортда аҳолига хизмат кўрсатиш яхшиланади.

Қишлоқ хўжалигида Озиқ-овқат программасини бажаришга, суғориладиган гектар самарадорлигини оширишга асосий эътибор жалб қилинади. Пахта ҳосили сифатини оширишга куч-ғайрат сафарбар этилади ва давлатга пландан ташқари 11 минг тонна тола етказиб берилади. 31 минг тонна пилла, 1820 минг тонна сабзавот, 665 минг тонна полиз маҳсулоти. 165 минг тонна картошка, 985 минг тонна мева ва узум, 335 минг тонна қорамол ва парранда, 920 минг тонна сут, 1150 миллион дона тухум харид қилиш таъминланади. КПСС Марказий Комитетининг 1984 йил октябрь Пленуми қарорларини бажара бориб, 105 минг гектар майдондаги суғориш системалари реконструкция қилинади ва уларни сув билан таъминлаш оширилади, 90 минг гектар ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланади. Чорвачилик маҳсулотини кўпайтиришнинг барча резервлари ишга туширилади, фермаларда меҳнатни механизациялашни ўстиришга эришилади, чорва қишлови уюшқоқлик билан ўтказилади.

Чакана товар обороти ва **маиший хизмат** реализация қилиш планлари барвақт бажарилади. Меҳнаткашларга хизмат кўрсатиш маданияти оширилади. 70 минг квадрат метр ҳажмдаги савдо корхоналари, 36 минг ўринли умумий овқатланиш корхоналари тармоғи кенгайтирилади. Корхоналар билан биргаликда 56 та маиший хизмат уйи, ателье ва устахона қурилади, 150 та комплекс қабул пункти, уларнинг ярмидан кўпроғи қишлоқ жойларида очилади.

Республика меҳнаткашлари совет халқи Улуғ Ватан урушида қозонган Ғалабанинг 40 йиллигини, стахановчилик ҳаракатининг 50 йиллигини юксак ютуқлар билан нишонлашга аҳд қилганлар ва энг муҳим халқ хўжалик вазифаларини ҳал этишда ўз куч-ғайратларимизни кўпайтирамиз, КПСС XXVII съездини муносиб кутиб оламиз, деб КПСС Марказий Комитетига, унинг Сиёсий бюросига ваъда бердилар.

Социалистик мажбуриятлар республика меҳнаткашларининг коллективларида муҳокама этилиб, қабул қилинган.

А. А. ГРОМИКОнинг сиёсий обзорчилар билан суҳбати

13 январь куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико бир группа сиёсий обзорчилар билан учрашиб, уларнинг саволларига жавоб қайтарди.

Телевидение орқали кўрсатилган суҳбатда «Правда» газетасининг сиёсий обзорчиси Ю. Жуков, «Известия» газетасининг сиёсий обзорчиси В. Матвеев, ТАССнинг сиёсий обзорчиси В. Богачев, Марказий телевидение ва радионинг сиёсий обзорчиси В. Зорин иштирок этдилар.

А. А. Громико: аввало сизлар билан саломлашмоқчиман. Сизларнинг талайгина саволларингиз бўлса керак, саволларни марҳамат қилиб бемалол бераверинг. Мен уларга жавоб қайтаришга ҳаракат қиламан.

Савол: Андрей Андреевич, Сизнинг Женевада давлат секретари Шульц билан учрашувингиз бизнинг мамлакатимизда ҳам, бутун дунёда ҳам зўр қизиқиш уйғотди. Умуман Сиз шу учрашув якунларига қандай баҳо берган бўлур эдингиз?

Жавоб: биз учрашув якунларини умуман ижобий баҳоламоқдамиз. Совет — Америка қўшма баёноти ҳақиқатан ҳам буни кўрсатиб турибди. Биз бўлғуси музокараларнинг мазмуни тўғрисида ва музокаралар натижасида эришилиши лозим бўлган мақсадлар ҳақида аҳдлашиб олдик. Бу жуда муҳим, албатта.

Савол: Сиз ядровий ва космик қуролларга оид масалалар бўлғуси музокараларда комплекс ҳолда, яъни бир-бири билан боғлиқ ҳолда муҳокама этилади, дедингиз. Бу мутлақо янгича ёндашув. Буни нима тақозо этди?

Жавоб: буни шу нарса тақозо этдики, қуролланиш пойгасини тўхтатишга, уруш хавфи бартараф этилишига интилган тақдирда, хуллас мустаҳкам тинчликка интилган тақдирда қуролланиш пойгаси космосда бошланмаслиги ва шундай пойга ерда ҳам тўхтатилиши зарур. Бу Женевадаги учрашув қатнашчилари олдида турган бош вазифа эди.

Космик фазога оид масалаларнинг кўриб чиқилишига йўл қўймаслик, ишни космос соҳаси қуролланиш пойгаси учун очиқ бўлиши сари олиб бориш мақсадида Америка маъмуриятининг қилган тазйиқи жуда кучли бўлди. Бу позиция мутлақо номақбулдир. Биз буни кўп марта, шу жумладан, Женевадаги учрашув арафасида ҳам гапирган эдик. Шу учрашувнинг шарт-шароитларини келишиб олиш ҳам силлиқ ўтмади. Аммо пировард натижада ушбу масаланинг муҳокама этилиши мумкин ва лозимлиги тўғрисида келишиб олинди. Ўзларингизга маълумки, қўшма баёнотда космик фазо тўғрисида ҳам гап боради, яъни космос тўғрисидаги, аниқроқ қилиб айтганда космосда қуролланиш пойгасининг олдини олиш ҳақидаги масалани кўриб чиқмай туриб, стратегик қурол-яроғлар тўғрисидаги масалани ҳам, ўртача олисликка учириладиган ядровий қуроллар ҳақидаги масалани ҳам кўриб чиқиш мумкин эмаслиги тўғрисидаги нуқтаи назар устун бўлиб чиқди.

Пировард натижада Америка томони шундай нуқтаи назарни қабул қилди. Бу ижобий фактдир. Бу ерда шуни айтиб ўтмоқчиманки, мен Женевадан қайтиб келганимдан кейин, шунингдек давлат секретари Шульц Вашингтонга қайтиб борганидан сўнг у менинг номимга йўллаган мактубида АҚШ ҳукумати Женевада эришилган аҳдномани бажаришни назарда тутаётганлигини, шу аҳдномага мувофиқ қабул қилинган мажбуриятларга у жиддий муносабатда бўлаётганлигини ёзади. Бу ижобий кўрсаткичдир. Бироқ омон бўлсак кўрармиз, деган гап бор.

Савол: ҳамма нарса шуни кўрсатиб турибдики, космик қуролларга оид масалалар музокараларда олға силжиш учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлади. Шу масалаларга Совет Иттифоқи билан АҚШнинг ёндашувларидаги тафовутларнинг моҳияти нимада?

Жавоб: бунинг моҳияти айни шундан иборатки, бу нарса Женева учрашувига қадар айниқса яққол намоён бўлди, дейиш мумкин, — АҚШ космосни бир четда қолдириб, илгари музокаралар ўтказилган қурол-яроғларнинг турлари билангина: стратегик қуроллар ва Европадаги ўртача олисликка учириладиган ядровий қуроллар тўғрисидаги масала билангина шуғулланишга интилди. Мана гап нимада.

Совет Иттифоқи бундай нуқтаи назарга қарши қатъий эътироз билдирди. Совет Иттифоқи космик фазони четда қолдириш мумкин эмас, деб ҳисоблаб келди ва шундай деб ҳисобламоқда. Стратегик қуролларга оид масалаларда ва ўртача олисликка учириладиган ядровий қуролларга оид масалаларда муваффақиятга эришилган аҳволни назарий жиҳатдан тасаввур этиш мумкин-ку, ахир. Космик фазода эса қуролланиш пойгаси мавжуд бўлиб, у ерга тегишли қурол-яроғлар тури тобора кўпроқ чиқарилляпти, дейлик. Бу ҳол ерда эришилган натижаларни йўққа чиқарибгина қолмай, шу билан бирга уларнинг йўлини беркитиб ҳам қўйган бўлур эди. Натижада тинчлик учун салбий оқибатлар келиб чиқиб, аҳвол мураккаб ва яна ҳам кўпроқ хатарли бўлиб қолур эди. Биз буни АҚШ ҳукуматига, унинг иттифоқчиларига, бутун дунёга рўй-рост гапирдик, буни Женевада ҳам айтдик. Айтганда ҳам қатъий, мен ҳатто шундай сўзни ҳам ишлатишга тайёрманки, — кескин қилиб айтдик.

Биз бу нарса Америка маъмуриятининг онгига ҳамда космик фазога оид масалаларда унинг нуқтаи назарини қўллаб-қувватлаган ва ҳамон қўллаб-қувватлаётганларнинг онгига етиб боришини истадик. Биз чиқарган хулоса (биз буни Женевада ҳам такрорладик) шундан иборат: космосга, космик фазога оид масалаларни кўриб чиқмай туриб, стратегик ядровий қуроллар тўғрисидаги ва ўртача олисликка учириладиган ядровий қурол ҳақидаги масалаларни самарали кўриб чиқиш мумкин эмас.

Савол: Совет Иттифоқи космос ҳарбийлаштирилишига йўл қўймаслик учун қатъиян курашиб конкрет равишда нимани назарда тутмоқда?

Жавоб: биз шуни назарда тутмоқдамизки, космосдаги объектларга қарши фойдаланиш учун мўлжалланган қурол қатъиян тақиқланиши керак, шунингдек космосдан планета сифатида ерга қарши, бошқача қилиб айтганда қуруқликдаги, денгиздаги, атмосферадаги объектларга қарши фойдаланиш учун мўлжалланган қурол қатъиян тақиқланиши лозим. Биз шу нуқтаи назарни доимо таъкидлаб келдик.

Савол: Женевадаги суҳбатларнинг боришини яқиндан кузатиш имкониятига эга бўлган кишиларда бу суҳбатлар осон бўлмади, деган таассурот вужудга келди. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлдими?

Жавоб: шундай бўлди, дейиш мумкин. Суҳбатлар асло осон бўлмади, баъзида жуда мураккаб, айтиш мумкинки, сиёсий маънода кескин бўлди. Биз столни муштлаганимиз ва ҳатто кўзойнакларни столга улоқтирганимиз йўқ, албатта, лекин бу суҳбатлар ана шундай жуда мураккаб бўлди.

Бироқ умуман суҳбатлар амалий, жиддий ва рўй-рост бўлганлигини таъкидламоқчиман. Томонлар сиёсат тўғрисида унча ташвишланмай, ўзлари ўйлаётган нарсаларни бемалол, мутлақо равшан қилиб, баён этадиган суҳбатлар тўғрисида гап кетганида одатда ишлатиладиган маънода рўй-рост бўлганлигини такрорлайман.

Савол: Андрей Андреевич, шу муносабат билан Қўшма Штатларнинг ракетага қарши кенг кўламдаги мудофаа программаси тўғрисида шундай савол бор. Вашингтондагилар одатда бундай программада бу хусусда тегишли воситаларни синаб кўриш ва жойлаштириш эмас, балки фақат илмий-тадқиқот ишларигина назарда тутилмоқда, бундай ишлар гўё ракетага қарши мудофаа системаларини чеклаш тўғрисидаги шартномага зид эмас, демоқдалар. Бундай позицияга қандай қараш керак?

Жавоб: шуни айтишим керакки, АҚШда шу режанинг, ракетага қарши кенг кўламдаги мудофаа плани, деб аталмиш планнинг тарафдорлари узоқ вақт мобайнида шу проблеманинг айрим қисмларини, айрим босқичларини тўхтатиб қўйиб, уларни табақаларга ажратмадилар. Кейин улар табиийки, бу позиция заиф эканлигини ҳис этиб, бундай позиция моҳиятини танқид қилиш, айтишим мумкинки, фош этиш тазйиқи остида уни бирмунча тўғрилаб қўйдилар ҳамда тегишли объектларни жойлаштириш ва уларни синаш тақиқланиши мумкин, деган хулосага келдилар. Улар буни Женевада илк бор аниқ қилиб айтдилар.

Илмий тадқиқот ишларига келганда, бу иш ўтказилиши керак эмиш. Улар гўё тадқиқот ишларини барибир тақиқлаб бўлмайди, чунки бу ишларни назорат қилишнинг иложи йўқ, деган важни кўрсатдилар. Назорат қилиш мумкин ёки мумкин эмаслиги — мураккаб масала, албатта. Тадқиқот ишлари биноларда тегишли қоғозларни тайёрлаш доирасида ўтказилган тақдирда бундай ишларни, афтидан, назорат қилиб туриш унчалик осон бўлмаса керак. Бироқ кўпинча шундай бўлади — лаборатория билан ёнма-ён қандайдир полигон бўлиб, ундан тегишли мақсадлар учун фойдаланилади.

Назорат қилиш қийин ҳам дейлик. Бироқ, ишни ядро қуролини батамом ва узил-кесил йўқотиш сари олиб бориш кераклиги тўғрисида аҳдлашув мавжуд бўлган бир пайтда, гарчи, бу иш илмий тадқиқот ишлари, деб аталган тақдирда ҳам уни ўтказишнинг нима ҳожати бор деган савол туғилади.

(Давоми иккинчи бетда).

А. А. ГРОМИКОнинг сиёсий обзорчилар билан суҳбати

(Боши биринчи бетда).

Космик фазода жойлаштириладиган янги қурол турларининг бўтун бир системасини яратиш учун илмий-тадқиқот ишларини ўтказишнинг нима ҳожати бор? Зотан Америка маъмуриятининг бундай позицияси, илмий-тадқиқот ишлари ўтказилишини ёқлаётган позицияси қалтис позициядир. Гарчи биринчи босқичда бўлса ҳам, кейинчалик қурол-яроғларнинг янги турини синаш ва жойлаштиришга тайёрликнинг нима ҳожати бор? Илмий-тадқиқот ишлари тугаганидан кейин шу билан уларнинг қаноатланиб қолишларига ким кафолат бера олади? Илмий-тадқиқот ишларига шунча миллиард доллар сарфлаб қўйибмиз-ку. бу маблағлар зое кетаверадими? — деб айтадиган кишилар — олимлар ҳам, бошқалар ҳам топилмайди, дейсизми. Ундан фойдаланиб, кейинги босқичга ўтиш, яъни синашга ва жойлаштиришга ўтиш яхши эмасми, деб айтувчилар топилмайди, дейсизми. Шундай бўлиши мумкинми? Ҳа, мумкин. Биз Америка маъмуриятининг иш услубини биламиз ва Америка Қўшма Штатларидаги вазиятни ҳам биламиз. Шу боисдан ракетадан мудофаа кенг кўламли системасини яратиш мақсадида илмий-тадқиқот ишларини ўтказишга қаратилган йўл сиёсий, ахлоқий маънода танқиддан ҳам тубан эканлигини, бу йўл қалтис бўлиб, у рад этилиши кераклигини жуда қатъий қилиб таъкидлаб ўтмоқчиман.

Биласизларми, очиғини айтганда, бундай позициядан бемаъниликкача борадиган йўл бир қадам.

Савол: Америка томони кўпинча гўё Совет Иттифоқи контроллик проблемасининг аҳамиятига етарли баҳо бермаяпти, деб даъво қилмоқда, баъзан эса, ҳатто Совет Иттифоқи гўё ўз зиммасига олган мажбуриятларни бузмоқда, деган гапларни ҳам эшитиш мумкин. Сиз шу хусусда нималар дея оласиз?

Жавоб: Ҳа, дарҳақиқат Америка томони аллақачондан буён, айтиш мумкинки, иккинчи жаҳон уруши тугаганидан кейинги қуролсизланиш масалалари кўриб чиқила бошлангандан буён шундай важ-корсондан фойдаланиб келмоқда. Бунга мен шундай жавоб қайтарардим: биронта ҳам давлат контроллик масалалари юзасидан Совет Иттифоқичалик ғоят туб ва жуда олисни кўзловчи таклифни киритган эмас.

Ядро қуроли пайдо бўлиб контроллик тўғрисидаги масала вужудга келганда биз БМТ даргоҳида шу қуролни абадий тақиқлаш тўғрисидаги таклифни киритган эдик. Бизга: хўш, контроллик нима бўлади, бошқа қурол турлари билан нима бўлади, дейишди. Биз: келинглар, бошқа қурол турлари тўғрисидаги масалани ҳам ўртага қўйиб, контроллик ҳақида аҳдлашиб олайлик, деб жўнгина жавоб қайтардик. Хўш, қандай контроллик тўғрисида гап бормоқда? Ҳамма нарсани ўз ичига қамраб олган ғоят кенг кўламдаги контроллик, жуда чуқур контроллик ҳақида, қисқа қилиб айтганда, ялпи контроллик тўғрисида гап бормоқда. Биз шу таклифни киритдик. Уни бошқа ҳеч қандай давлат киритгани йўқ. Дўстларимиз буни батамом қўллаб-қувватладилар. Бу бизнинг биргаликдаги таклифимиздир. Биз кўп йиллар мобайнида ялпи контроллик остида ялпи қуролсизланиш тўғрисидаги таклиф қабул қилинишини талаб этиб келдик.

Ғарб, Америка Қўшма Штатлари шунга рози бўлишди, деб ўйлайсизми? Йўқ, рози бўлишмади. Улар ялпи қуролсизланишга ва ядро қуролини тақиқлашга ҳам, ялпи контролликка ҳам рози бўлишмади. Бу таклиф ҳозир ҳам Америка маъмуриятининг ҳамда НАТО блокидаги бошқа ҳукуматларнинг ва умуман дунёдаги ҳукуматларнинг столида турибди.

Биз бугунги кунда ҳам шундай кенг таклифни — ялпи ва тўла халқаро контроллик остида ёппасига ва батамом қуролсизланишни кўзда тутувчи таклифни кўриб чиқишга тайёрмиз. Таъкидлаб айтаманки, бу таклиф халқаро контроллик остида амалга оширилиши керак. Бу эса шундай контролликда Америка вакиллари ҳам иштирок этиши мумкинлигини билдиради.

Гўё Совет Иттифоқи тузилган битимлар юзасидан қандайдир мажбуриятларни бажармаяпти, деган гапларга келганда булар уйдирмадир. Агар эътибор қилсангиз, Америка маъмурияти гўё Совет Иттифоқи мен эслатиб ўтган ҳалигиндай ҳаракатлар қилди, деб конгрессга йўллаётган ва баъзида Бирлашган Миллатлар Ташкилотига маълумот учун етказилаётган меморандумларда, хатларда мана шундай ибораларни учратиш мумкин: Совет Иттифоқи фалон мажбуриятларини бажараётганига шубҳа бор ёки фалон мажбуриятларини тўлиқ бажармаётганга ўхшайди, Совет Иттифоқи фалон мажбуриятларини ҳақиқатан ҳам бажараётганлигини текшириб кўриш масаласи юзага келиб қолган эмиш. Аммо Совет Иттифоқи бирон нимани ҳақиқатан ҳам бузганлигини кўрсатувчи фактларга асосланган далиллар билан келтирилган тўғридан-тўғри баёнотлар ҳеч қаерда йўқ. Биз буни қатъиян рад этамиз. Йўқ, Совет Иттифоқи икки томонлама ёки кўп томонлама битимлар бўлишидан қатъи назар, ўзининг имзоси ва бошқа давлатларнинг имзоси қўйилган шартномалар ва битимлар юзасидан қабул қилинган мажбуриятларини бузишга одатланган эмас. Биз бу билан фахрланамиз.

Дарвоқе, жаҳон ҳам бунга кўникиб қолди. Американиклар Совет Иттифоқи бирон-бир битимнинг айрим қоидаларини бажармаяпти деб айтганларида бу гапга унча парво қилишмайди, гўё шу хилдаги даъволар тўғри деб, бошқа давлатлар ҳеч қачон бизга баёнотлар беришгани йўқ. Бундай даъволар асло тўғри эмас. Бизнинг виждонимиз пок. Биз битимларни бажармаслик учун уларни тузаётганимиз йўқ, биз шу битимларни бошдан охиригача бажариб келмоқдамиз.

Савол: АҚШнинг расмий вакиллари биз ядро қуроллари тўғрисидагина жиддий музокаралар олиб бориш ниятидамиз, космик қуролларга келганда эса бунда Америка томони гўё «тинчликни мустаҳкамлаш учун ана шу системаларнинг аҳамиятини тушунтириб беришнигина» назарда тутмоқда, деб шама қилмоқдалар. Бундай гапларга қандай баҳо бериш керак?

Жавоб: Женевада эришилган аҳднома муносабати билан Америка позицияси ана шундай эркин талқин этилаётган экан, шу аҳномани ҳар бир фаросатли киши тушунгандек тушунган тақдирда бу талқинлар шу аҳдноманинг руҳини ифода этмайди. Аҳдномада гап космос, ядровий стратегик қуроллар ва ўртача олисликка учириладиган ядровий қуроллар каби соҳаларни қамраб оладиган музокаралар тўғрисида бормоқда, деб тўғридан-тўғри айтилган.

Агар бирон-бир кимса — космос тўғрисидаги масалани муҳокама қилиш чоғида томонлардан бири аҳдноманинг руҳига мос келмайдиган ўз позициясини тушунтириш билангина шуғулланаверадиган, иккинчи томон эса фақат унинг гапларини тинглайдиган аҳволни назарда тутаётган бўлса, — йўқ, бундай эмас. биз бундай семинарни назарда тутмаймиз. Бу — беҳуда, қуруқ машғулот бўлур эди.

Учала соҳа бўйича айни бир вақтда, бир-бири билан боғланган аҳдномага эришилмай туриб, Женевада келишиб олинган ишларни бажаришда олға силжиб бўлмайди. Америка Қўшма Штатлари томонидан бундай четга чиқувчи баёнотлар бериш камроқ бўлишини истар эдик. Бундай баёнотлар мутлақо берилмаса, яна ҳам яхшироқ бўларди. Бу ишларга жиддий ёндашмоқ керак. Бу ишлар шундай четга чиқишларни ёқтирмайди.

Савол: Космосни ҳарбийлаштиришнинг олдини олиш тўғрисида битимга эришилган тақдирда стратегик қуролларни чеклаш соҳасида қандай истиқболлар очилган бўлур эди?

Жавоб: Шу пайтгача бўлганидан кўра анча қулай истиқболлар очилган бўлур эди, деб ҳисоблайман. Боя айтганимдек, стратегик қуролларни космик қуроллардан ажратган ҳолда тақиқлаш масаласини муҳокама қилиб бўлмайди. Аммо, башарти, космос проблемалари зарур йўналишда муҳокама қилинадиган бўлса ва бу соҳада бир битимга келиш мумкинлиги аниқланадиган бўлса, стратегик қуролларга доир масалаларда ҳам олға силжиш мумкин бўлур эди.

Совет Иттифоқи стратегик қуроллар проблемасини муҳокама қилишга тайёр бўлибгина қолмай, шу билан бирга бу қуролларни кескин қисқартиришга ҳам тайёр бўлур эди. Бунда ҳам тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципига риоя этилиши лозим, албатта. Космос масалаларида олға силжиш бўлмаган тақдирда эса, аксинча, стратегик қуролларни чеклаш имконияти ҳақида гапириш ўринсиз бўлур эди.

Савол: Стратегик қуроллар юзасидан илгари эришилган битимлар амал қилмоқдами?

Жавоб: Р. Никсон Америка президенти бўлган пайтда тузилган СҚЧ-1 битими ҳақида гапириладиган бўлса, унинг амал қилиш муддати тугаган бўлишига қарамай, томонлар шу битим юзасидан ўз зиммаларига олган мажбуриятлар ўз кучида қолиши ҳақида бир-бирларига расмий баёнотлар бериш ҳақида келишиб олдилар. Шу сабабли бу мажбуриятлар ҳозир ҳам ўз кучида қолмоқда. Биз келгусида ҳам битимга шундай муносабатда бўлишга тайёрмиз.

Ўз вақтида Венада бизнинг томонимиздан Л. И. Брежнев, АҚШ томонидан эса президент Ж. Картер имзолаган СҚЧ-2 битими ҳақида гапириладиган бўлса, Қўшма Штатлар бу битимни ратификация қилмаганлиги маълум. Шу сабабли мазкур битим юзасидан томонлар ўз зиммаларига олган мажбуриятлар юридик жиҳатдан ўз кучини сақлаб қолаётган мажбуриятлар, деб ҳисобланмайди. Бироқ томонлар бу битимда ҳақиқатда мавжуд ижобий аҳамиятга эга бўлган шартлар амал қилиши лозимлигига асосланиб иш тутмоқдалар. Бу битимга оид аҳвол кўп жиҳатдан мураккаб бўлиб турибди. Битимнинг баъзи қоидаларига — шу нарса равшан бўлиши керакки, — масалан, қанотли ракеталар тўғрисидаги қоидаларига эҳтиёж қолмади. Бу хусусда вақтинчалик омил назарда тутилган эди. Бу қоидалар, жумладан шартномага илова қилинган протоколга эҳтиёж қолмади, улар энди амал қилаётгани йўқ. Умуман олганда, шу шартнома билан боғлиқ бўлган ижобий жиҳатлар амал қилиши лозим, деб айтиш тўғри бўлади. Буни иккала томон тушуниб турибди, шундай бўлгани яхши.

Савол: Америка маъмурияти гўё СССРда оғир қитъалараро баллистик ракеталарнинг мавжудлиги беқарорлаштирувчи таъсир ўтказмоқда, деб зўр бериб таъкидламоқда ва шу воситаларни кескин қисқартиришни талаб қилмоқда. Масалани шу тарзда қўйиш ўринлими?

Жавоб: Йўқ, масалани бу тарзда қўйиш мутлақо ўринсиз. Бир вақтлар стратегик қуроллар юзасидан музокаралар олиб борилган пайтда, ҳозир Вашингтонга айниқса ёқмаётган оғир ракеталар, деб аталган ракеталаримиз аҳдноманинг таркибий қисми бўлган эди. Такрор айтаман — аҳдноманинг таркибий қисми бўлган эди.

Ўшанда биз Американинг олдинги базалардаги, жумладан Европадаги ядровий воситалари масалаларида талабни пасайтирган эдик — бу шартномага Американинг Европадаги базаларини киритмаган эдик, аммо кейинги музокараларда бу масала ҳал этилиши лозимлигини айттан эдик. Шунинг эвазига АҚШ Совет Иттифоқининг оғир ракеталарга эга бўлишини асосли деб тан олган эди, шу ракеталар ҳақида Қўшма Штатларда баъзан жуда кўп гапирмоқдалар ва ҳатто шовқин-сурон кўтармоқдалар.

Совет Иттифоқи бу ўринда ҳам тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципининг тарафдори бўлиб келди ва тарафдори бўлиб қолмоқда. Биз бунга Америка маъмуриятининг эътиборини қаратдик, у ерда ҳам ўйлайдиган одамлар бор, албатта. СССРда ва АҚШда стратегик қуролларнинг вужудга келиш тарихи шундайлигини, бу қуроллар уларда турлича вужудга келганлигини маъмуриятнинг ўзи ҳам тушунади. АҚШда доимо бомбардимончи авиация, аввало ядро қуролини ташувчи авиация кучли бўлиб келган. Сув ости кемалари сингари омил ҳам Америкада устун бўлган. Шу сабабли бу тафовутни, жумладан стратегик ядровий кучлар структурасидаги тафовутни бир зумда тугатиб ташлаш жиддий иш эмас. Ниҳоят, ҳатто Американинг расмий доираларида ҳам илгари улар бизнинг оғир ракеталаримиз муносабати билан зўр бериб таъкидлаб келган талаби ҳаддан ташқари ва ўринсиз эканини тушуна бошлаганга ўхшайдилар. Ҳа, дарҳақиқат иккала мамлакатнинг стратегик ядровий кучлари қандай вужудга келгани тарихини тушунмоқ керак, деган гапни тез-тез айта бошладилар.

Биз ядро қуроллари соҳасидаги музокараларда энг муқаддас принципдан — тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципидан орқага қайтганимиз йўқ ва қайтмаймиз ҳам. Илгари шундай бўлган эди, ҳозир ҳам шундай, бундан буён ҳам шундай бўлаверади.

Мана шу — соғлом, ишонарли негизга риоя этилган тақдирдагина стратегик ядро қуроллари масалалари, космос масалалари, ўртача олисликка учириладиган ядро қуроли масалалари хусусида бир битимга келиш ва ижобий қарорлар қабул қилиш йўлини қидириш мумкин.

Савол: Мўлжалланаётган музокараларда ўртача олисликка учириладиган ядро қуроллари масаласини ҳал этиш, Сизнинг фикрингизча, қандай ўрин олади? Башарти, американиклар Европада ўзларининг янги ядровий ракеталарини жойлаштиришни давом эттираверсалар, қандай вазият вужудга келади?

Жавоб: Башарти АҚШ Европада ўзининг ўртача олисликка учириладиган ядровий воситаларини бундан буён ҳам жойлаштираверадиган бўлса, очиқдан очиқ айтиш керакки, вазият чигаллашади. Жуда қаттиқ чигаллашади. Биз жамики ядровий воситаларни кўпайтирмасликни таклиф қилганлигимиз яхши маълум. Бундан ташқари, биз Женевада башарти, Америка Қўшма Штатлари шундай ҳаракат қилиб, ўртача олисликка учириладиган ядровий воситаларни жойлаштиришни давом эттираверадиган бўлса — улар шундай режалари борлигини ва бу режаларни амалга оширмоқчи эканликларини зўр бериб таъкидламоқдалар, — у ҳолда американиклар Женевада эришилган аҳдномага мувофиқ бошланиши лозим бўлган музокараларни таҳлика остида қолдирган бўлур эдилар, деб уларни жуда аниқ равшан огоҳлантирдик. Такрор айтаманки, биз бу ҳақда Қўшма Штатларни огоҳлантирдик. Улар буни эътиборга оладилар, деб умид қиламиз.

Савол: Ўртача олисликка учириладиган ядро қуроллари тўғрисидаги масалани ҳал этиш чоғида Англия билан Франциянинг ядровий воситаларини ҳисобга олиш масаласида Вашингтон ва унинг иттифоқчилари ўз муносабатини ўзгартирдими ёки йўқ эканини марҳамат қилиб айтиб берсангиз?

Жавоб: Биз Женевада ҳам, Женевадан ташқарида ҳам АҚШ вакилларидан эшитган гапимиздан маълум бўлишича, улар Англия билан Франциянинг тегишли ядровий воситалари масалаларидаги ўз позицияларида турибдилар (сизларга маълумки, Америка давлат арбоблари деярли ҳар куни баёнот бериб, ядро қуролларига ва умуман Шарқ билан Ғарб ўртасидаги, Қўшма Штатлар билан Совет Иттифоқи ўртасидаги вазиятга ва муносабатларга тааллуқли гоҳ у, гоҳ бу масалани шарҳлаб турибдилар). Биз уларга Англия ва Франциянинг ядровий воситалари ҳисобга олиниши керак, деб айтиб келдик, айтмоқдамиз ва айтаверамиз. Англия билан Франция — Шимолий Атлантика иттифоқининг қатнашчиларидир. Башарти Шимолий Атлантика иттифоқи инглиз ва француз ядровий воситалари тарзида қўшимча ёки қандайдир мукофот оладиган бўлса, бу мутлақо асоссиз бўлур эди.

Бизнинг ўртамиздаги ихтилофларнинг моҳияти мана шулардан иборат. Бу — ўртача олисликка учириладиган ядро қуроллари проблемасини муҳокама қилиш соҳасидаги асосий ихтилофдир. Биз Совет Иттифоқи билан АҚШ ўртасида қай асосда аҳдномага эришиш хусусида таклифлар қилдик. Биз Англия билан Франция ўзининг ядровий воситаларини тугатишлари керак, деган масалани асло қўймаётганлигимизни неча марталаб билдирдик. Биз бу воситалар ҳисобга олиниши керак, деган гапнигина айтдик. Бунинг маъноси шуки — башарти Англия ва Франция ядровий воситалари сақланиб қоладиган бўлса, унда Американинг ядровий воситалари тегишли миқдорда қисқартирилиши керак. Чунки булар, мажозий ибора билан айтганда, баррикаданинг бир тарафида турган жўралардир.

Савол: Совет позицияси Европа зонасидаги ўртача олисликка учириладиган ядро қуролларининг умумий миқдорига авианосецлардаги авиацияни қўшишни назарда тутадими?

Жавоб: Бу — ғоят муҳим масала. Шу пайтгача биз бўлиб ўтган музокаралар чоғида Европа сувларида, айтайлик, Ўрта денгизда сузиб юрган ёки Европа сувлари яқинида турган Американинг олтита авианосецини назарда тутган эдик. Такрор айтаман, олтита авианосецни назарда тутган эдик.

Америка Қўшма Штатларида ҳаммаси бўлиб 14 та авианосец борлиги ва ўн бешинчиси қурилаётганлиги яхши маълум. Ҳамма маълумотларга кўра. у тез орада қуриб битказилади. Ҳар бир авианосецда ядро қуроли ташийдиган 40 та самолёт жойлаштирилади. Ҳар бир самолётда иккита ёки учта ядро заряди бор. Мана шундан ҳисоблаб кўраверинг: агар атиги олтита авианосец олинадиган бўлса, уларда камида 480 та ядро заряди бор, ҳаммаси бўлиб эса авианосецлар 15 та! Бирон-бир фавқулодда вазиятда авианосецларни дунёнинг бошқа районларидан Европага яқинроқ жойга келтириш қийинми ахир? Унчалик қийин эмас.

Бинобарин, биз музокараларнинг муайян бир босқичида олтита эмас, балки ўн бешта авианосец тўғрисидаги масалани қўйишимиз мумкин. Яъни, шу пайтгача биз ҳисобга олмай келган авианосецлар тўғрисидаги масалани ҳам ўртага қўя оламиз. Ахир фақат олтита авианосецни олганда ҳам, ҳар бир самолётда фақат иккитадан ядро заряди бор, деб ҳисоблаганда ҳам, боя айтганимдек, уларнинг сони 480 тага етади, агар ядро қуроли ташувчи самолётлар икки баравар кўп бўлса, ядро зарядлари ҳам икки баравар кўпаяди, яъни ядро зарядлари мингтадан ошиб кетади. Бу — жуда катта куч. Биз авианосецлар тўғрисидаги масалани резервда сақлашни назарда тутамиз. Агар музокараларнинг боришига қараб бу омилдан фойдаланиш ўринли чиқадиган бўлса, биз ундан фойдаланамиз. Биз шундай қилишга ҳақлимиз. Бу — дабдабали гап эмас, заруратдир.

Мен масалани шу тарзда қўйишни математик жиҳатдан асослаб бердим. Американиклар буни, чамаси, нозик тактика чўққиси деб ҳисоблаб, уни гўё унутгандек бўлсалар, бу масалани четда қолдиргандек бўлсалар, барибир буни биладилар.

Савол: Ғарбда баъзан илгари тўхтатиб қўйилган музокаралар энди шунчаки қайтадан бошланмоқда, Американинг янги ракеталари Европада жойлаштирилаётганлиги учун шундай бўлмоқда, деб гапирмоқдалар. Сиз бу даъволарни қандай шарҳлай оласиз?

Жавоб: Бу музокаралар илгари тўхтатиб қўйилган музокараларнинг давоми эмас, албатта. Бу — мутлақо янги музокаралар. Бу эски музокараларнинг давоми эмаслигини, балки янги музокаралар эканлигини американиклар, шахсан давлат секретари тан олди. Аввалига «музокараларни қайтадан бошлаш» иборасини ишлатмоқчи бўлиб кўрдилар.

Аммо биз тушунтириб бериб, ҳақиқатга яқинроқ бўлишни таклиф қилганимиздан кейин улар бу, албатта, мутлақо янги музокаралар эканлигига қўшилдилар.

Бу ўринда асосан нимани таъкидламоқ керак? Агар илгари стратегик қуроллар юзасидан ва ўртача олисликка учириладиган қуроллар юзасидан алоҳида-алоҳида музокаралар олиб борилган бўлса, — ўшанда иккала томон ишни шундай олиб бориш керак, эҳтимол битимларга келиш йўлини топиш шунда осонроқ бўлар, деган фикрга келган эдилар, — энди ўртача олисликка учириладиган қурол тўғрисидаги масалани ҳам ҳал этмай, туриб стратегик қуроллар юзасидан музокаралар олиб бориш ва бир битимга келиш мутлақо мумкин эмаслиги жуда муайян тарзда аниқланди. Хўш, нега мумкин эмас? Бунинг сабаби шуки, ўртача олисликка учириладиган қурол Совет Иттифоқи учун стратегик қурол ҳам ҳисобланади. Ўртача олисликка учириладиган қурол — фақат олислик параметрлари жиҳатидан ўртача бўлса, ўз характери жиҳатидан ва Совет Иттифоқи учун бўлган қудрати жиҳатидан стратегик қуролдир. У Совет Иттифоқи территориясига етиб кела олади. Ҳолбуки, Қўшма Штатлар кечаю-кундуз қарши курашаётган қурол тури — бизнинг ўртача олисликка учириладиган қуролимиз — СС-20 ракеталари АҚШ территориясига етиб бора олмайди.

Бу — ҳозирги пайтда проблемаларни ҳал этишга комплекс ёндашиш лозим, деган фикр тўғрилигини тасдиқловчи далилларнинг биридир. Ядровий стратегик қуроллар масаласини космосдан ажратган ҳолда кўриб чиқиб бўлмайди. Стратегик қуроллар тўғрисидаги масалани ўртача олисликка учириладиган қуроллардан алоҳида тарзда кўриб чиқиб бўлмаслигини боя айтиб ўтдим. Стратегик қурол билан ўртача олисликка учириладиган қуролни космосдаги қуролдан алоҳида кўриб чиқиб бўлмаслиги ҳақида гапираётганим ҳам йўқ.

Биз Женевадаги учрашувга ҳақиқатни айтиш учун бордик: ҳозир мана шундай аҳвол вужудга келдики, шу проблемаларнинг ҳаммасини комплекс тарздагина кўриб чиқиш мумкин. Агар Америка маъмуриятининг кенг миқёсли ракетадан мудофаа, деб аталган мудофаани вужудга келтириш режалари бўлмаганида эди, космосни жалб этиш ва шу проблемаларнинг ҳаммасини бирга кўриб чиқиш масаласи пайдо бўлмаган бўлур эди. Космос мусаффо бўлиши керак, унга қуролланиш пойгаси ёйилмаслиги керак. Ҳолбуки, аҳвол бошқача бўлиб турибди. Ҳозир космос билан бир қаторда стратегик қуроллар ва ўртача олисликка учириладиган қурол проблемаларини фақат бирга қўшиб муҳокама қилиш мумкин.

Буларнинг ҳаммаси ягона комплекс эканини назарда тутиш — жуда муҳимдир. Қоғозда учала масалани ўзаро боғлаб ҳал этиш осонроқ бўлгани учун, қандайдир якунларни чиқариш, қандайдир номувофиқ жиҳатларни излаш қулайроқ бўлгани учун шундай қилинаётгани йўқ. Йўқ, турмушнинг ўзи, реал аҳволнинг ўзи буларнинг ҳаммасини комплекс тарзда муҳокама қилишга мажбур этмоқда.

Сирасини айтганда одамлар учун нимадан ўлиш: космосдан келадиган бомбаданми ёки стратегик ракетадан ёҳуд ўртача олисликка учирилган ракетадан отилган зарядданми, эканлиги барибир. Аммо тўғри ёндашишни ва ёндашишдан ташқари, яъни баъзи омилларни — битимга келиш истаги ва иродасини ҳам назарда тутиб, унисини ҳам, бунисини ҳам, учинчисини ҳам ҳал этиш имконияти бор.

Савол: Бўлғуси музокараларда иттифоқчиларимизнинг — қардош социалистик давлатларнинг хавфсизлиги манфаатлари қай тарзда эътиборга олинади?

Жавоб: Уларнинг манфаатларини биз тўла-тўкис эътиборга оляпмиз. Совет Иттифоқи Ғарб мамлакатлари ва АҚШ олдида ўз номидан ва иттифоқчиларимиз номидан гапирмоқда. Бизнинг принципиал сиёсатимиз ягонадир. Бу эса сиёсатимизга куч бағишлайди. Биз бу масалаларни Варшава Шартномасининг Сиёсий Маслаҳат Комитети, бошқа органлари кенгашларида вақти-вақти билан муҳокама қилиб турибмиз. Бу — биргаликдаги сиёсатдир. Биз ҳам ўз номимиздан, ҳам уларнинг номидан иш тутаяпмиз, уларнинг хавфсизлиги манфаатлари ҳам худди Совет Иттифоқининг хавфсизлиги манфаатлари каби тўла-тўкис муҳофаза қилиниши керак, деб ҳисоблаймиз.

Савол: Айтайлик, АҚШнинг ўтмишдаги феълатворини ҳисобга олганда, у космосда қуролланиш пойгасининг олдини олиш зарурлиги хусусида эришилган аҳдномани бузиш йўлига ўтган тақдирда бундай вазиятнинг оқибатлари қандай бўлур эди?

Жавоб: Бунинг оқибатлари жуда оғир бўлур эди. Агар АҚШ шу йўлга ўтгудек бўлса, музокаралар барбод бўлур эди. Биз Америка вакилларини шундай деб огоҳлантирдик. Бунда бирон-бир йўл ва ўртача йўл йўқ. Ё космос билан жиддий шуғулланилади, космосда қуролланиш пойгасига йўл қўйилмайди ва у ҳарбийлаштирилмайди ёки қуролланиш пойгаси давом этаверади. Бу соҳада ярим-ёрти чоралар кўриш билан масалани ҳал этиб бўлмайди. Ярим-ёрти чора бугун ярим-ёрти чора бўлиши мумкин, эртага эса у қуролланиш пойгасини кучайтиришга олиб бориши мумкин. Ўшанда космос қурол-яроғларнинг тегишли турлари жойлаштириладиган даҳшатли майдонга айланади ва инсоният ҳаётининг ўзига жуда катта хавф сола бошлайди.

Бу асло сўздаги муболаға эмас. «Самовий урушлар», кенг миқёсли ракетадан мудофаа системаси ҳақида гапирганларида ҳаёт ва мамот ҳақида гапирадилар. Масала шу тарзда турибди. Биз Америка Қўшма Штатларигагина эмас, бутун дунёга ҳақиқатни айтишни ўз бурчимиз, деб биламиз. Константин Устинович Черненко ўз баёнотларида ва Америка президентига қилган мурожаатларида бу ҳақда неча марталаб айтди, космик фазода қурол жойлаштиришда мусобақалашишга йўл қўймаслик зарурлигига эътиборни жалб қилди. Биз космос тўғрисидаги масала хусусида қатъият билан курашаверамиз.

Нақадар кучли сўзлар ишлатилмасин, бу сўзлар космосда қурол жойлаштирилиши ва қуролланиш пойгасининг космосга ёйилиши билан боғлиқ бўлган бутун хавф-хатарни ифодалаш учун етарли бўлмайди.

Савол: Бўлғуси музокараларнинг структураси тўғрисидаги таклифни қайси томон киритди?

Жавоб: Бу таклифни биз киритдик, Совет томони киритди, бу таклиф мантиқийдир. Биз шундай мулоҳаза юритдик — Марказий Комитет, Сиёсий бюро шу мулоҳазага амал қилди, — модомики космосдаги проблемаларни ҳамда стратегик ядро қуроллари ва ўртача олисликка учириладиган ядро қуроллари проблемаларини кўриб чиқиш зарурати бор экан, у ҳолда музокараларнинг структурасида ҳам бир проблемани иккинчисига мувофиқ келадиган тарзда қуриш мантиқийдир. Шу сабабли биз ҳар бир томондан битта делегация бўлишини, аммо у, албатта, уч группадан иборат бўлишини, токи бу группалардан бири космос масалалари билан, иккинчиси стратегик ядро қуроллари билан, учинчиси ўртача олисликка учириладиган ядро қуроллари билан шуғулланиши лозим, деб таклиф қилдик.

Биз бу структурани қай маънода тушунишимизни батафсил изоҳлаб бердик. Ҳар бир группа ўз соҳаси билан шуғулланиши керак, бироқ бошқа группани ҳам қизиқтирадиган масалалар, иккинчи группада ва учинчи группада муҳокама қилинаётган масалалар билан боғлиқ масалалар келиб чиқиши муқаррар.

Бундай ҳолатда делегация тўла составда вазиятни муҳокама қилиши, бир группада иккинчи ва учинчи группадан мустақил равишда аҳднома расмийлаштириладиган аҳвол бўлмаслиги учун турли масалалар бир-бири билан қандай қовиштирилишини кўриб чиқиши лозим. Мен космос ҳақида, бошқа масалалар юзасидан бир битимга келишда космосни истисно қилиб бўлмаслиги тўғрисида ҳали гапириб ўтдим. Делегация қанча вақтдан кейин тўла составда тўпланиши ва бу масалаларни кўриб чиқиши устида биз ҳеч қандай қатъий қоидаларни белгилаб қўйганимиз йўқ. Ҳозир буни олдиндан кўришнинг иложи йўқ. Музокараларнинг бориши тегишли тартибнинг ҳам зарурлигини тақозо этади. Шундай қилиб, айрим группалар тегишли соҳалардаги масалаларни ва барча масалаларни уларнинг бирга қўшилиши нуқтаи назаридан чуқур кўриб чиқишлари керак. Уч йўналиш ҳар хил компонентларни билдиради. Бунинг ижобий томонлари бор, чунки компонентлар нақадар кўп бўлса, уларни алмаштириш, турлича мослаштириш имкониятлари ҳам шунчалик кўп бўлади. Аммо чигалликлар ҳам бор. Унисини ҳам, бунисини ҳам эътиборга олиш керак. Бундан бошқа илож йўқ.

Аммо биз структурадаги мураккабликлар билан ўзимизни чўчитмаслигимиз керак. Истагу-ирода бўлса бир қарорга келиш мумкин, чунки буларнинг ҳаммаси ҳисобга олса бўладиган нарсалар. Бундан ташқари, ҳаммасини математик тарзда ҳисоблаб чиқиш, мувофиқлаштириш, бир эквивалентга келтириш унчалик қийин эмас. Шундай имконият бор. Фактик материалга эга бўлган кўпгина одамлар бор. Бунга қараб қолинмайди. Иродаю-истак бўлса бас, энг кераклиси шу.

Савол: Ҳозирнинг ўзида, музокаралар бошланмай туриб, музокараларнинг келажаги ҳақида нималар дея оласиз?

Жавоб: Бу шундай саволки, унга аниқ жавоб бериш қийин. Юз донишмандни тўпласангиз ҳам бу саволга жавоб бера олмайдилар, деб ўйлайман.

Мен фақат Совет томони ҳақида гапира оламан. Биз музокаралар амалий бўлиши, ёндашув жиддий бўлиши, Женевада белгиланган мақсадларга ҳақикатан ҳам риоя этилиши, томонлар муғомбирлик қилмасликлари, уларнинг ҳар бири иккинчисини чалғитишга интилмаслиги, тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципига хилоф равишда бирон-бир устунликка эришишга интилмаслиги тарафдоримиз. Томонларнинг ҳар бири иккинчи томон бу принципдан чекинишга йўл қўймаслигига асосланиб иш тутиши лозим.

Биз ишни тинчлик сари, ўзаро мақбул қарорларга келиш сари, тегишли битимларни тайёрлаш сари олиб бориш тарафдоримиз. Бу гап космосга ҳам, стратегик қуролларга ҳам тааллуқлидир. Бу гап ўртача олисликка учириладиган ядро қуролига ҳам тааллуқлидир.

Савол: Ядро қуролларига тегишли бўла туриб, бўлажак музокараларда муҳокама қилинмайдиган, балки ҳозирнинг ўзидаёқ мустақил равишда ҳал этилиши мумкин бўлган масалалар ҳам борми?

Жавоб: Ҳа, бундай масалалар бор. Биз Америка томонига бу ҳақда гапирдик ва шу масалаларни айтиб бердик. Уларнинг тўла-тўкис рўйхатини айтмаганда ҳам, масалан, учала соҳадаги ишларнинг аҳволидан қатъи назар ядро қуроли синовларини тўхтатиш ҳақида битим тузиш мумкинлигини айтса бўлади. Хўш, буни ҳал этса бўлмайдими? Бўлади. Бундай аҳднома ва уни расмийлаштириш йўлида ҳеч қандай объектив тўсиқлар йўқ. Биз шуни таклиф қилдик, ҳозир ҳам таклиф қиляпмиз ва яна таклиф қилаверамиз.

Сўнгра ядро қуролларини кўпайтирмаслик масаласини олайлик. Бу масалани алоҳида ажратиш мумкин. Биз бу масалани тилга олган учала соҳадан ҳар қайсисидаги ишларнинг аҳволига қарамай, ҳал этиш тарафдоримиз, бу масала қанчалик тез ҳал этилса, шунчалик яхши бўлади.

Учинчи мисол. Совет Иттифоқи билан АҚШ ўртасида бир неча йил муқаддам имзоланган тинчлик мақсадидаги ядро портлатишлари тўғрисидаги битим ҳамда ядро қуроли синовлари масалалари чегарасини белгиловчи битим кучга киритилиши мумкин, деб ҳисоблаймиз. Қўшма Штатлар ўтакетган даражада ишни бузиш йўлини тутди. У бу ишни охирига етказмаслик учун жўрттага, намойишкорона ҳаракат қилди. Ҳолбуки, шу битимларни кучга киритиш мумкин эди. Мен гапириб ўтган уч соҳадаги аҳдномаларга боғламай туриб, бизнинг фикримизча, ҳал этилиши мумкин бўлган бошқа масалалар ҳам бор. Ядровий давлатлар ўз зиммаларига ядро қуролини биринчи бўлиб ишлатмаслик мажбуриятларини олишлари тўғрисидаги масалани ҳам шу жумлага қўшиш мумкин. Исталган вақтда — бугун, эртага, индинга ҳар бир ядровий давлат ўз зиммасига шундай мажбурият олиши мумкин ва бизнинг фикримизча шундай мажбурият олиши керак.

Совет Иттифоқи ўз зиммасига шундай мажбуриятни олди. Буни бутун дунё қарсак чалиб кутиб олганини биласизлар.

Савол: Совет Иттифоқи Қўшма Штатлар билан янги музокаралар бошламоқда. Аммо бу музокаралардан Вашингтон ҳарбий устунликка эришиш учун ниқоб сифатида фойдаланмаслиги ва бу музокараларни боши берк кўчага киритиб қўймаслигининг кафолоти борми?

Жавоб: Қўшма Штатларнинг позицияси доимо виждонли, амалий бўлишига ким кафолот бера олишини билмайман. Ўтмишда нималар бўлганлигини биламиз, ахир. Мен баъзи мисолларни айтиб бердим. Тузилган битимлар итқитиб ташланмоқда ёки ҳақиқий эмас, деб эълон қилинмоқда. Шу сабабли мен кафолот деган иборани ишлатмаган бўлур эдим.

Иш тўғри йўлдан бориши учун, аҳдномалар бажарилиши учун ва талаб қилинаётган ҳамма аҳдномаларга эришилмоғи учун, ҳал қилувчи зарур бўлган масалалар ҳал этилиши учун керакли ҳамма ишни қилиш тинчлик манфаатларига, Қўшма Штатларнинг, Совет Иттифоқининг ва бутун дунёнинг манфаатларига мос бўлиб тушишини яхши биламиз.

Мана шуни дадил айтиш мумкин.

Мен сиз берган саволлар руҳидан келиб чиқиб, ўз ташаббусим билан яна бир муҳим масалани ёритиб бермоқчиман. Шу проблемаларга қизиқиб қарайдиган кишиларимизда ҳам, чет эллардаги барча арбобларда ҳам, чет эл жамоатчилигида ҳам тўғри тушунча бўлмоғи керак.

Америка томони космос хусусидаги ўз режасини, кенг миқёсли ракетадан мудофаа деб аталган режасини мудофаа режаси, деб таърифламоқда. Женевада ҳам, айниқса суҳбатлар эндигина бошланган пайтда: нега энди сизлар эътироз билдирасизлар, ахир бу мудофаа режаси-ку! Биз Америка Қўшма Штатларига қарши учирилган ракеталарни уриб туширадиган воситаларни яратмоқчимиз-ку. Ахир бу мудофаа-ку, — деган гапни қайта-қайта такрорлашди.

Бунда ҳийла, муғомбирона ва умуман маккорона усул яшириниб ётибди. Америка Қўшма Штатлари, аниқроғи Америка маъмурияти назарда тутаётган система ёки унга ўхшаш системани вужудга келтиришга муваффақ бўлинди, деб фараз қилиб кўринг. Бошқача қилиб айтганда, ракеталардан ўзини тўсадиган қалқон вужудга келтирилди, деб ўйлайлик. Чунки улар, биз Совет Иттифоқи томонидан бериладиган ядро зарбасидан қўрқяпмиз, шу сабабли бизга қалқон керак, демоқдалар.

Айтайлик, улар шундай қалқонни барпо этишди. Бу қалқон тинчликсеварлик характерига эга демоқдалар. Бу қалқон ракеталарни йўқ қилиш учун, бу ракеталар мўлжалга келиб тегмаслиги учун мўлжалланган, демоқдалар. Тегишли фавқулодда вазият рўй берган тақдирда, албатта, бошқа томонга қарши, Совет Иттифоқига қарши шу қалқон остидан ракеталар учирилишининг эса — улар нуқтаи назаридан ҳеч қандай аҳамияти йўқ, бунинг гўё ҳеч қандай хавфи, йўқ эмиш. Бизни ҳатто шунга ишонтиришга уринмоқдалар.

Бизга: Қўшма Штатларнинг Совет Иттифоқига зарба уриш нияти йўқ, демоқдалар, такрор айтаман, ният ҳақида гапирмоқдалар. Биз уларга: бундан чиқдики, Совет Иттифоқи сизларнинг виждонингизга, Вашингтоннинг виждонига ишониши керак экан-да? — деб айтяпмиз.

Биринчидан, Вашингтоннинг жуда катта виждон резерви борлигига биз унчалик амин эмасмиз. Биз баъзи фактларни эътиборга олиб, бунга ишонмаймиз. Иккинчидан, биз уларга: башарти биз фикран сизлар билан, Америка Қўшма Штатлари билан ўрин алмашсак, унда сизлар ҳам худди Совет Иттифоқи сингари мулоҳаза юритишингиз керак бўлади деб айтдик. Бошқача қилиб айтганда, агар биз шундай системани вужудга келтирсак, сизлар бизнинг тегишли баёнотларимизга, бизнинг виждонимизга ишонган бўлармидингиз? Бу баёнотлар сизлар учун етарли бўлармиди? — деб айтдик.

Бунга жавобан улар ҳеч нима демадилар. Америка маъмурияти бу планни ёки системани — уларга «система» сўзи кўпроқ ёқади — «мудофаа» деб таърифлагани билан аҳвол ўзгармайди. Қайсидир ижтимоий табақаларни чалғитишга муваффақ бўлинмоқда. Бу ҳақда ошкора айтмоқ керак. Аммо бу ўринда мудофаадан мутлақо асар ҳам йўқ, албатта.

Бу — ҳужум қуроли, бу план, очиғини айтганда, бошдан оёқ агрессив, такрор айтаман, агрессив план. Биз бунга қатъиян, жуда қатъиян қаршимиз. Бу масалаларда ҳалол позицияда туришга интиладиган ҳар бир киши бу план қай мақсадни кўзлашини англаб олиши керак, деб ўйлаймиз.

Ҳатто назарий анализ жиҳатидан олиб кўрганда ҳам, — Қўшма Штатлар шундай системани барпо этди, аммо Совет Иттифоқига қарши ракеталар учириш ва ядро зарбаси уриш имкониятларидан фойдаланмади, деб фараз қилайлик. Аммо, уларда шундай қалқон бўлган тақдирда, уларнинг бундай ракеталарни учириш ва ядро зарбаси уриш имконияти бўлар эди-ку. Бундан тазйиқ қилиш, дўқ-пўписа қилиш учун фойдаланилган бўлмасмиди?

Бу нарса АҚШ маъмуриятининг дунёда устунлик мавқеини олишга қаратилган йўлига мос бўлиб тушади. Бунда Қўшма Штатлар учун ўз шартларини бошқаларга тиқиштирадиган имконият вужудга келган бўлур эди. Бу ўринда гап Совет Иттифоқи ҳақида бормоқда. Биз бу системани, шу планнинг ҳаммасини қатъиян рад қиламиз. Шу боисдан ҳам мен тенглик, такрор айтаман — тенглик ва баб-баравар хавфсизлик бундан буён ҳам иш юритиш учун метин негиз бўлиб қолаверишини таъкидлаб ўтмоқчиман. Бундан бошқа негиз йўқ.

(Давоми учинчи бетда).

(Боши 1- ва 2-бетларда).

А. А. ГРОМИКОнинг сиёсий обзорчилар билан суҳбати

Агар Америка Қўшма Штатларида АҚШ мазкур системани вужудга келтириш планини ниҳоясига етказиш йўли билан ёки уни ниҳоясига етказмай туриб ҳам қандай қилиб бўлмасин, устунлик мавқеига эришиб олади ва Совет Иттифоқи қарамлик ҳолатига тушиб қолади, деб ўйлаётган кишилар бўлса, улар янглишадилар. Бу — қўпол янглишишдир. Асло бундай бўлмайди. Шу фурсатдан фойдаланиб, Константин Устинович Черненко ўз баёнотларида ва президент Рейганга шахсан ёзган хатида: бундай бўлиши мумкин эмас, биз бунга йўл қўймаймиз, деб айтганлигини яна бир бор таъкидлаб қўймоқчиман.

Бизнинг ўз хавфсизлигимизни таъминлашимиз учун етарли бўлган жуда катта ҳам моддий, ҳам интеллектуал ресурсларимиз бор. Бу гап Совет Иттифоқига ҳам, иттифоқчиларимиз ва дўстларимизга ҳам таaллуқлидир. Халқимиз Германия фашизмига қарши вайронгарчилиги миқёслари жиҳатидан мислсиз урушдан ғолиб бўлиб чиқиш учун ўзида куч топди. Бу қандай рўй берганлигига бутун дунё қойил қолди. Чунки СССР урушнинг асосий оғирлигини ўз зиммасига олди. Ифодали қилиб айтадиган бўлсак, халқимиз сиёсий маънода ўзидан ядро энергияси ажратиб чиқарди. Шу тариқа у ғалаба қозонди. У бирон-бир мамлакатнинг ёки мамлакатлар группасининг мафкуравий мулоҳазаларга амал қилиб, Совет Иттифоқига ўз шартларини ўтказишга уринишига ҳеч қачон йўл қўймайди. Американинг режалари кўп жиҳатдан мафкуравий мулоҳазалар руҳи билан суғорилганлиги эса шубҳасиздир. Шу боисдан ҳам мен бу нарса ҳар бир совет кишисига ва бошқа халқларга ҳам тушунарли, деб ўйлайман.

Савол: Бошқа соҳани тилга олмоқчиман. Совет ва жаҳон жамоатчилиги Кариб ҳавзаси районидаги кескинлик давом этаётганлигидан ташвишланмоқда. Бу хусусда нималар дея оласиз?

Жавоб: Биз совет раҳбарларининг бу хусусдаги нуқтаи назарини Америка маъмурияти эътиборига етказганмиз. Биз бу ҳаракатларни кескин қоралаймиз. АҚШнинг сиёсати Кариб ҳавзаси мамлакатларининг ички ишларига қўпол, ошкора аралашиш сиёсатидир. Бунда аввало, Никарагуа кўзда тутилмоқда. Қўшма Штатлар бу кичик мамлакатга ва унинг халқига қайси ижтимоий тузумни танлаб олишини, қандай шароитда яшашини буюришга асло ҳақли эмас. Бу иш Никарагуа халқининг ва фақат шу халқнинг суверен ҳуқуқидир. Яқинда у ерда ялпи сайлов ўтказилди, олий давлат раҳбарлари сайланди. Бу эса Никарагуа халқи орасида илгари шу мамлакатда хукмронлик қилиб келган Америка Қўшма Штатларининг малайларига қарши нақадар зўр ғазаб ва нафрат туйғулари жўш уриб турганлигини яна бир бор тасдиқлади. Ҳозир у ерда бу малайлар йўқ. Халқ эркин нафас олмоқда. Ҳозир у нимага муҳтож? Ўзини тинч қўйишларига муҳтож. Америка Қўшма Штатлари ва унинг турли маҳкамалари бу мамлакатга нисбатан ўтказиб келаётган аралашувга, ошкора терроризмга чек қўйилиши керак.

АҚШ узоқ вақтдан буён Кубага нисбатан ўтказиб келаётган сиёсатни ҳам биз қоралаймиз, албатта. Бу ўринда иқтисодий қамал ва турли-туман бошқа нодўстона, ҳатто душманлик ҳаракатлари назарда тутилмоқда. Ўз мамлакатидаги турмуш шароитларини белгилаш, бу мамлакатда қандай тузум мавжуд бўлиши кераклиги ҳуқуқи — кубаликларга ва фақат кубаликларга таaллуқлидир, уларнинг ишига аралашишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Умуман шу район олинадиган бўлса, ҳатто бу райондан ташқарига чиқиладиган бўлса, АҚШнинг бошқа давлатларнинг ички ишларига ҳамма йўллар бўйлаб — бир қанча давлатларга нисбатан жиноятқорона иш ўтказишни бир кун ҳам тўхтатмаётганлиги равшан кўриниб турган разведкаларнинг, ҳар хил махсус органларнинг сиёсий, иқтисодий аралашувини тўхтатиш пайти келди, аллақачон пайти келди.

Агар таъбир жоиз бўлса, мен ўзимга ўзим яна бир савол берган бўлур эдим. Умуман дунёдаги ҳозирги вазиятни қандай баҳолаш мумкин? Иш қай томонга қараб бормоқда? Тинчлик томонгами ёки уруш томонгами?

Олдиндан айтиб қўяйки, математик аниқ жавобни кутманглар, ҳар ҳолда баъзи гапларни айтиб ўтай. Ҳозирги вазият жуда мураккаб. Баъзан хатарли ҳам бўлади. Кутилмаган ҳодисалар ҳам рўй бериши мумкин. Сергак бўлиб туриш керак. Бизнинг халқимиз доимо сергак бўлиб турибди.

Аммо нималарни таъкидлаб ўтиш керак? Мамлакатимизнинг, бутун халқимизнинг ленинчи Коммунистик партиямиз, раҳбарларимизнинг, Сиёсий бюромизнинг қатъиятини, — Константин Устинович Черненко кўп марталаб баралла айтган: тинчлик ишини қаттиқ туриб ҳимоя қилиш учун ҳамма ишни қилиш қатъиятини таъкидлаб ўтмоқ керак. Биз шу мақсадда ишлаяпмиз, халқимизни, ресурсларимизни шунга сафарбар этяпмиз. Буни биз дўстларимизга айтамиз — улар бундай ёндашишга қўшиладилар. Буни биз бошқа мамлакатларга ҳам айтамиз. Уруш хавфини йўқотиш ва тинчликни мустаҳкамлаш иши учун янада муваффақиятлироқ меҳнат қилиш мақсадида нималар керак бўлади? Бунинг учун катта ва кичик барча давлатлар бир йўналишда — уруш хавфини тугатиш ва тинчликни мустаҳкамлаш йўлида янада активроқ ишлашлари керак бўлади.

Биронта давлат, ҳатто у кичик бўлган тақдирда ҳам четда турмаслиги керак. Биронта ҳам давлат: катта давлатлар бор, улар катта-катта ресурсларга эга, ўшалар кураш олиб бораверсинлар, бу аввало уларга боғлиқдир, деб фикр юритмаслиги лозим. Бунда тўғри ва нотўғри фикрлар бор. Аввало, гап катта давлатларга боғлиқ эканлиги тўғри, аммо фақат уларгина кураш олиб боришлари керак деган гап нотўғри. Катта ва кичик, жуда майда давлатларнинг ҳаммаси тинчлик учун кураш олиб боришлари лозим.

Давлат кичик бўлиши ҳам мумкин, аммо бу кичик давлатлар ҳам бир йўналишда ҳаракат қилиб, жипслашган ҳолда иш кўрганлари тақдирда зўр ҳақиқатни айта олмайдилар ҳамда тинчликни ёқлаб ва урушни қоралаб, баралла овоз чиқара олмайди, деган маънони билдирмайди.

Бу гап жамоат доираларига, партияларга, аввало урушга қарши, тинчлик позицияларида турганларга ҳам таaллуқлидир. Бу гап фан, маданият арбобларига, капиталистик мамлакатлар тўғрисида гапириладиган бўлса, бизнес вакилларига ҳам таaллуқлидир. Улар ҳам уруш нималигини ва у қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигини тушунишлари лозим. Бу гап ишчилар, деҳқонлар, зиёлиларга қайси мамлакатда яшашларидан қатъи назар таaллуқлидир. Тинчликни ҳимоя қилиб курашаётган кучлар уруш ва қуролланиш пойгасини ёқлаб чиқаётган кучларга нисбатан қудратлироқ эканлигига ишончимиз комил.

Савол: БМТ Бош Ассамблеясининг яқинда бўлиб ўтган сессиясида дунёнинг барча давлатлари космик фазодан фақат тинчлик мақсадида фойдаланиш тўғрисидаги резолюцияни ёқлаб овоз бердилар. Фақат АҚШ бетараф қолди. Сессия қуролланиш пойгасини жиловлаш, уруш хавфини камайтириш манфаатларини кўзлаб, бошқа бир қанча муҳим қарорлар қабул қилди. Сиз умуман сессия якунларига қандай баҳо берасиз?

Жавоб: биз ўтган сессия якунларини жуда ижобий баҳоламоқдамиз. Биз сессия кўриб чиқиши учун бир қанча таклифларни, шу жумладан космос ҳарбийлаштирилишига йўл қўймаслик хусусида таклиф киритдик. Биз давлатларнинг ғоят катта кўпчилиги таклифимизни қўллаб-қувватлаганлигини ғоят зўр мамнуният билан қабул қилдик. Аслида фақат АҚШ бунга қарши чиқди, буни ўзининг овоз бериши билан намойиш этди. Бинобарин, биз сессиянинг натижаларига ғоят ижобий баҳо бермоқдамиз.

Фурсатдан фойдаланиб, умуман шуни айтиш кераккки, жаҳондаги давлатларнинг кўпчилиги, ҳатто давлат йўли билан қараганда биз билан унчалик самимий муносабатда бўлмаган давлатлар ҳам бир неча йиллар мобайнида урушнинг олдини олиш ва тинчликни мустаҳкамлаш ишига кўмаклашаётган таклифларни, айтиш мумкинки, беихтиёр қўллаб-қувватлашга интилмоқдалар. Бу жуда яхши ҳодиса. Бу ҳодиса тескари сиёсатни ўтказаётган баъзи мамлакатларга ёқмаяпти.

Хўш, биз шу хусусда нималар дея оламиз? Ана шу мамлакатлар давлатларнинг ғоят катта кўпчилиги ва жаҳондаги барча халқларнинг фикри билан, позицияси билан ҳисоблашадилар, деб умид билдирамиз. Америка халқи ҳам урушни истамайди, деб айтиш учун асос бор.

Савол: Андрей Андреевич, шу муносабат билан қуролланиш пойгасининг олдини олиш учун курашда урушга қарши оммавий ҳаракатларнинг ролига қандай баҳо берасиз?

Жавоб: ана шу оммавий ҳаракатларнинг роли жуда муҳим. Кейинги вақтларда шундай гапларни ўқтин-ўқтин эшитиб қолиш мумкин: мана кўрдингизми, сиз Совет Иттифоқидагилар урушга қарши оммавий ҳаракатларга умид боғлаган эдингиз, бари бир шу ҳаракатлар Ғарбий Европада Америка ракеталарини жойлаштиришга халақит бермади, фалон-фалон тадбирлар ўтказилишига халақит қилмади.

Бундай фикр юритиш жуда ғалати. Урушга қарши ҳаракат гарчи ҳамма халқларни қамраб олмаган бўлса-да, у илғор йўналиш бўлиб, кишилар уруш йўлида ишлаётганлардан, ҳарбий харажатларни ёқлаб овоз бераётганлардан нафратланаётганликларини, ракета аслаҳахоналари ва ядровий қурол аслаҳахоналари кўпайтирилишига эришиш учун ҳаракат қилаётган кимсалардан нафратланиб, уларни қоралаётганликларини, қонун чиқарувчи органларда сиёсатни янада милитарлаштириш учун ва қуролланиш пойгаси учун овоз бераётган кимсаларни қоралаб, улардан нафратланаётганликларини намойиш қилди.

Бу ҳаракат ўзининг потенциал имкониятларидан ҳали тўлиқ фойдалангани йўқ, деб ўйлаш керак. Биз бу ҳаракат ҳали ўзининг қатъий сўзини айтгани йўқ, деб ҳисоблаймиз. Бу яхши албатта. Афкор омма, кишилар оммаси жаҳон ниҳоятда қалтис пайтни бошидан кечирмоқда. Бутун инсоният узра катта хавф-хатар ва катта таҳлика пайдо бўлди ва ана шу хавф-хатарни бартараф этиш учун кишиларни асрлар бўйи чўчитиб келаётган қиёматқойин рўй бермаслиги учун ҳамма ишни қилиш зарур, деган фикрни тобора кўпроқ ўйламоқда.

Савол: маълумки, ўтган йилларда СССР билан АҚШ ўртасида икки томонлама муносабатларнинг турли соҳаларида ҳамкорлик қилишга таaллуқли кўпгина битимлар тузилган эди. Ҳозир бу борадаги ишларнинг аҳволи қандай?

Жавоб: мен қисқача қилиб ишларнинг аҳволи қониқарсиз, деб жавоб қайтараман. Бир қанча битимлар — умуман айтиш мумкинки, ўндан зиёд битим тузилган эди. Ана шу битимлар асосида бизнинг делегацияларимиз Қўшма Штатларга борди ва Америка делегациялари эса Совет Иттифоқига келди, қандайдир масалалар тўғрисида аҳдлашиб олишди, буларнинг ҳаммаси иккала мамлакат учун наф келтириб қилинди.

Кейинчалик шу битимлар расман бекор қилинди ёки амалий кучини йўқотди, дейиш мумкин, чунки Америка маъмурияти (бу гап сўнгги йилларга таaллуқли) ана шу битимлар амалда бўлмаслиги керак, ўз таъсир кучини йўқотиши лозим, деган қарорга келди.

Биз Вашингтонда: Сизлар бу битимларни худди шундай амал қилмайдиган ҳолда қолдириш ниятидамисизлар ёки бошқа бирон бир ниятларингиз борми?

Бизнинг фикримизча, ҳозирги аҳвол бизларга ҳам, сизларга ҳам зиён етказмоқда. Ундан кўра шу битимлар амалда бўлгани яхшироқ эмасми, — деган саволлар бердик.

Бир оз ўйлаб туришгандан кейин бизга: ҳа, баъзи битимлар амалда бўлиши учун уларни ҳақиқатан ҳам жонлантириш лозимга ўхшайди, токи улар амал қилсин. Баъзи шартномаларга яна разм солмоқ лозим, деб жавоб қайтаришди. Бир марта, икки марта, яна илова қилиб айтар эдимки, уч марта шундай деб айтишди-ю, бироқ ҳозирча реал силжиш қилингани йўқ, жуда арзимас истиснони айтмаганда, битимлар ҳозирча амал қилмаяпти.

Савол: умуман қурол-яроғларни чеклаш ва қисқартириш соҳасидаги куч-ғайратлар каби бўлажак музокаралар ҳам пировард натижада ядро қуролини батамом ва ҳамма жойда тугатишга олиб келиши лозимлиги эълон қилинди. Совет Иттифоқи шу вазифани ҳал этишга қандай аҳамият бермоқда?

Жавоб: ниҳоятда катта аҳамият бермоқда. Мен шуни айтишим кераккки, ҳар иккала давлат баёнот бериб айтганидек, ядро қуролини қурол-яроғлар аслаҳахонасидан батамом чиқариб ташлаш музокараларнинг бош мақсадларидан биридир. Бу жуда муҳим аҳдлашув бўлиб, у қўшма баёнотга киритилган. Илгари Совет — Америка қўшма баёнотларида бу ҳақда ҳеч нарса айтилмаган эди. Биз космосга доир масалаларни ҳал этиш борасидаги амалий ҳаракатлар айни шу мақсадга зид бўлмаслиги керак, деб ҳисоблаймиз. Бу — буюк, олижаноб мақсаддир. СССР бу мақсадни эндигина қўяётгани йўқ, биз атом қуроли пайдо бўлганидан кейиноқ шу мақсадни қўйган эдик. Биз 1946 йилда Бирлашган Миллатлар Ташкилотига тегишли таклифни киритган эдик, бироқ ўшанда бу таклифни қўллаб-қувватлашмади, аввало, Америка Қўшма Штатлари қўллаб-қувватламади.

Икки давлат — Совет Иттифоқинигина эмас, шу билан бирга Америка Қўшма Штатларини ҳам қурол-яроғларга, қуролсизланишга таaллуқли масалалардаги ҳар бир қадами шу мақсадга — ядро қуролини қурол-яроғлар аслаҳахонасидан чиқариб ташлаш, батамом чиқариб ташлаш мақсадига яқинлаштириши керак.

Савол: бўлажак музокараларда ўзаро мақбул аҳдномаларга эришиш умуман Совет-Америка муносабатларини яхшилашга, шунингдек халқаро вазиятни умумий соғломлаштиришга қай даражада кўмаклаша олиши мумкин?

Жавоб: шубҳасиз, бу нарса икки томонлама Совет — Америка муносабатларини яхшилашга кўп даражада кўмаклашган бўлур эди. Бу нарса ядровий қурол проблемасига таaллуқли масалаларда, тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципи тўғрисидаги масалада, қуролланиш пойгасини кенгайтирмаслик ва шу пойгани тўхтатиш ҳақидаги масалада Совет Иттифоқи сиёсати билан АҚШ сиёсати ўртасидаги асосий тафовутлардан келиб чиқади.

Шу боисдан мазкур проблемалар юзасидан аҳдлашиб олиш, шубҳасиз, айниқса, иккала томон халқаро манфаатлари кенг кўламда бўлган катта давлат эканлигини эътиборга олганда, Совет — Америка муносабатларини яхшилаш масалаларида олға томон катта силжишни билдириши тушунарлидир.

* * *

Пировардида журналистлар ўз саволларига батафсил жавоб қайтарганлиги учун А. А. Громикога миннатдорчилик билдирдилар.

(ТАСС).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ МАЖЛИСИ

(Боши биринчи бетда).

Депутатликка номзодлар кўрсатиш сайлов кампаниясининг муҳим босқичи ҳисобланади. Меҳнаткашларнинг сайловолди йиғилишларида Коммунистик партия билан Совет давлатининг ички ва ташқи сиёсати қизғин маъқуллангани ҳолда коммунистлар билан партиясизлар бузилмас блокининг муносиб вакиллари — ишчилар, колхозчилар, фан ва маданият арбоблари, халқ хўжалиги турли тармоқларининг мутахассислари, партия, совет, касаба союз, комсомол ходимлари, ҳарбий хизматчилар депутатликка номзодлар қилиб кўрсатилмоқда. Совет кишилари КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси К. У. Черненкони, партия ва давлатнинг бошқа раҳбарларини иттифоқдош республикалар Олий Советларининг депутатлигига биринчи номзодлар қилиб якдиллик билан кўрсатдилар.

СССР Олий Совети Президиуми қабул қилган қарорида иттифоқдош, автоном республикалар Олий Советларининг Президиумларига ва халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига сайлов кампаниясига бундан буён ҳам эътиборни бўшаштирмасликни, сайлов юксак ташкилий ва сиёсий даражада ўтишини таъминлайдиган зарур чораларни кўришни тавсия қилди.

Халқ депутатлари Советларига сайлов кампаниясининг якунларига қараб КПСС Марказий Комитетининг 1984 йил апрель ва октябрь Пленумлари талаблари асосида сайловолди йиғилишларида, шунингдек халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетлари ва комитет органларининг меҳнат коллективларига ва аҳоли истиқомат жойларида берган ҳисоботлари юзасидан ўтказилган йиғилишларда гражданлар айтган таклифлар ва танқидий мулоҳазаларни ҳисобга олиб уларнинг ишини янада яхшилаш ва такомиллаштиришга ёрдам берувчи чораларни белгилаб чиқиш вазифаси топширилди, меҳнаткашларнинг хатлари ва мурожаатларида илгари сурилган масалаларни диққат билан тез кўриб чиқиш тавсия қилинди.

Сўнгра СССР Олий Совети Президиуми Олтой ўлкаси халқ депутатлари Советларининг агросаноат бирлашмаларига раҳбарлик иши масаласини муҳокама қилди. Халқ депутатлари Олтой ўлка Совети ижроия комитетининг раиси В. Т. Мишченко докладида, Иттифоқ Совети Агросаноат комплекси комиссиясининг раиси Г. П. Разумовскийнинг қўшимча докладида, мажлис қатнашчиларининг нутқларида ўлка Советлари ўлка партия ташкилотининг раҳбарлигида ҳамда партия XXVI съездининг йўл-йўриқларига, КПСС Марказий Комитети кейинги Пленумларининг қарорларига мувофиқ Озиқ-овқат программаси вазифаларини амалга ошириш борасида муайян ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий ишларни ўтказаётганликлари, агросаноат бирлашмаларининг диққат-эътиборини қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлашни кучайтиришга, унинг самарадорлигини оширишга, қишлоқда социал ўзгаришларни тезлаштиришга жалб қилаётганликлари айтиб ўтилди.

Шу билан бирга айтилдики, ўлка халқ депутатлари Советлари кўпгина агросаноат бирлашмаларининг ишида зарур уюшқоқлик ва натижадорликка, бирлашмалар ишлаб чиқариш ҳажмини ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари харидини мунтасил ўстириб бориш, маҳсулот сифатини яхшилаш, комплекс тармоқларнинг юксак самарадорликка эришиши учун ҳамма резервлар ва имкониятларни ишга солишга ҳали муваффақ бўлолмаяптилар. Озиқ-овқат программасининг бир қанча топшириқларини бажаришда жиддий қолоқликка йўл қўйилмоқда. Бошқа камчиликлар ҳам айтиб ўтилди.

Мажлисда сўзга чиққанлар мамлакатнинг турли регионларида қишлоқ хўжалигини бошқариш янги шакллари текширувдан қандай ўтаётганлиги тўғрисида, агросаноат комплексидаги барча шерикларнинг ўзаро муносабатларини янада такомиллаштириш йўллари ҳақида ҳам гапирдилар.

СССР Олий Совети Президиуми қабул қилган қарорида Олтой ўлкаси халқ депутатлари Советлари билан уларнинг ижроия комитетларига кўрсатиб ўтилган камчиликларни бартараф этиш борасида конкрет чоралар кўришни, КПСС Марказий Комитети 1982 йил май, 1984 йил апрель ва октябрь Пленумлари қарорларини амалга ошириш, Озиқ-овқат программаси топшириқларини бажариш борасида ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий ишларни кучайтириш, агросаноат комплекси тармоқларида хўжаликни янада оқилона юритиш, социалистик мусобақани кенг кўламда ривожлантиришни таклиф қилди.

Президиум 1984 йилда СССР Олий Советида ўтказиш мўлжалланган асосий тадбирлар планининг бажарилиши тўғрисидаги ҳамда 1985 йилги иш плани ҳақидаги масалани кўриб чиқди. 1984 йил 4 мартида сайланган ўн биринчи чақириқ СССР Олий Советининг фаолияти ўтган йилда КПСС сиёсий йўлини амалга оширишга, партия XXVI съездининг, партия Марказий Комитети кейинги Пленумларининг қарорларини, ўртоқ К. У. Черненконинг ривожланган социализмни ҳар томонлама планли такомиллаштириш борасидаги кўп қиррали ишлар асосий мазмунини ташкил этувчи проблемалар бутун комплекси юзасидан берган кўрсатмаларини амалга оширишни ташкил қилишга бўйсундирилганлиги айтилди. КПСС Марказий Комитети 1984 йил апрель Пленумининг қарорлари СССР Олий Совети, унинг органлари ишини, халқ депутатлари Советлари бутун системасини яхшилашда принципиал аҳамиятга эга бўлди. Шундан кейин 1985 йилда СССР Олий Советининг давлат, хўжалик ва социал-маданий қурилишга раҳбарлик қилиш, КПСС ва Совет давлати тинчликсевар ташқи сиёсий йўлини ўтказишдаги фаолиятининг асосий йўналишлари муҳокама қилинди.

Ушбу масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти 1985 йилни Халқаро ёшлар йили деб эълон қилганлиги муносабати билан СССР Олий Совети Президиуми КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Г. А. Алиев раислигида СССРда Халқаро ёшлар йилини ўтказиш комиссиясини тузди.

Мажлисда давлат ҳаётининг бошқа баъзи масалалари кўриб чиқилди.

(ТАСС).

ҚЎШМА АХБОРОТ

Ўзаро келишувга мувофиқ, Варшава Шартномасида қатнашувчи Давлатлар Сиёсий Маслаҳат Комитетининг 1985 йил январь ойининг ўрталарида ўтказилиши планлаштирилган навбатдаги кенгаши бирмунча узоқ муддатга кечиктирилди. Бу муддат ўзаро келишиб олинади.

ДЎСТЛИК МУСТАҲКАМЛАНАВЕРСИН

Мамлакатимизда Совет — Кампучия дўстлиги ҳафталиги 14 январда ниҳоясига етди. Йиғилишлар, кечалар, митингларда икки мамлакат муносабатлари марксизм-ленинизм ва пролетар интернационализми принциплари асосида ривожланиб бораётганлиги айтилди. Совет кишилари КХР билан дўстлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлаш учун бундан буён ҳам ҳамма ишларни қилаверадилар, қардош Кампучия халқининг социал тараққиёт учун, миллий суверенитетни ҳимоя қилиш, жануби-шарқий Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун курашини ҳамиша қўллаб-қувватлайверадилар, деб таъкидланди.

Ҳафталик доирасида совет ва Кампучия кинематографиячиларининг ҳужжатли фильмлари кўриклари бўлиб ўтди. Бу фильмлар мард Кампучия халқининг полпотчи геноцид режими ёвузликларининг оғир оқибатларини бартараф этиш учун мардонавор кураши тўғрисида, қадимий кхмерлар диёрида янги жамият қуриш тўғрисида ҳикоя қилади.

Турли соҳалардаги Совет — Кампучия ҳамкорлигига бағишланган фотокўргазмалар очилди. Москва, Украина, Ўзбекистон, Қозоғистон, Грузия ва бошқа республикаларда ўтказилган шу ва бошқа тадбирлар совет кишиларига дўст мамлакатнинг тарихи, маданияти ва бугунги куни тўғрисидаги билимларини кенгайтиришларига имкон берди. (ТАСС).

ИДЕОЛОГИЯ ИШИГА ПАРТИЯВИЙ РАҲБАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРАЙЛИК

14 январь куни Тошкентда идеология ишига партиявий раҳбарлик масалаларига бағишланган илмий-амалий конференция бўлиб ўтди. Шаҳар партия комитетининг биринчи секретари У. У. Умаров доклад қилди.

Конференцияда идеологик ва оммавий-сиёсий ишнинг турли томонлари, унинг коммунистик қурилиш практикаси билан, КПСС XXVI съездининг, КПСС Марказий Комитети 1983 йил июнь Пленумининг, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XVI пленумининг қарорларини амалга ошириш билан боғлиқлиги кўриб чиқилди. Идеология ходимлари кадрларини тайёрлашни ҳар томонлама такомиллаштириш зарурлиги таъкидланди.

Меҳнат коллективларидаги ғоявий-тарбиявий ишлар, кўргазмали агитация воситалари ролининг ўсиши, ишчилар меҳнат активлигининг ривожланиши ҳақида ҳам конференция қатнашчилари гапирдилар. Ёшлар билан ишлашни такомиллаштириш, уларни революцион, жанговар ва меҳнат анъаналари руҳида тарбиялаш йўллари, катта кўламли иқтисодий эксперимент ҳамда меҳнатни ташкил этиш бригада формасини жорий этиш шароитларида ғоявий-тарбиявий иш хусусиятлари муҳокама қилинди. Атеистик тарбияни кучайтириш муҳимлиги конференцияда таъкидлаб ўтилди. (ЎзТАГ).

ЯКДИЛЛИК БИЛАН МАЪҚУЛЛАНДИ

Республикада ўтаётган округ сайловолди кенгашларида Ўзбекистон давлат ҳокимияти олий органи депутатлигига номзодлар кўрсатиш тўғрисида меҳнаткашлар коллективлари йиғилишларининг қарорлари якдиллик билан қўллаб-қувватланмоқда.

Кенгашларнинг қатнашчилари Октябрь революцияси номидаги Тошкент тепловоз ремонти заводи пўлат эритувчиси **Евгений Александрович Маршалов**, Ўзбекистон Архитекторлар союзи правлениеси раиси **Тўлқиной Фозилжоновна Қодирова**, «Стройпластмасс» комбинати слесари **Сергей Николаевич Шейкин**, Оржоникидзе район партия комитетининг биринчи секретари **Сайфулла Давирович Сайдалиев**, академик Р. Р. Шредер номидаги Боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг директори **Маҳмуд Мирзаевич Мирзаев**, Бухоро область партия комитетининг иккинчи секретари **Юрий Сергеевич Шкрябин**, Ўзбекистон ССР Телевидение ва радио эшиттириш давлат комитети раиси **Инқилоб Турсуновна Юсупова**, Бухоро область Шофиркон районидаги Ленин номли колхоз аъзоси **Барчин Ҳайдарова**, Жиззах областидаги К. Маркс номли совхоз механизатори **Тошпўлат Ғойибназаров**, «Джизакстепстрой» территориал бошқармаси бошлиғи **Хурсанд Тошев**, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети секретари **Виктор Петрович Кузьмин**, «Иржарсовхозстрой» трестига қарашли 15-механизациялашган кўчма колонна сувоқчи-бўёқчилар бригадири **Нина Петровна Мамедова**, Жиззах областидаги «Қизилқум» совхози чўпони **Дариха Есенбаевна Абдуллаева**, Қашқадарё областидаги «Оқолтин» совхози механизатори **Ўткир Очилович Азимов**, Ўзбекистон ССР ДОСААФ Марказий Комитети раиси **Аҳмаджон Муҳамаджонович Ҳожибоев**, Наманган область Уйчи районидаги 38-ўрта мактаб ўқитувчиси **Маъсудахон Тўрабоевна Ҳотамова**, Денов пахта тозалаш заводи слесари **Александр Михайлович Черников**, Сирдарё область Ворошилов районидаги Куйбишев номли колхоз сут соғувчиси **Урхия Маҳкамбоевна Бакирова**, Хоразм область Хива районидаги Ленин номли колхоз аъзоси **Онабиби Юсупова**, Хоразм область Янгибозор районидаги Куйбишев номли колхоз аъзоси **Турсуной Юсупова**, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети Раиси **Марат Жуманиёзович Юсупов**, Қорақалпоғистон АССР У. Юсупов номли совхоз механизатори **Дамегул Есенбаевна Айбосинова** Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига номзод қилиб кўрсатилганликларини қўллаб-қувватладилар.

(ЎзТАГ).

24 ФЕВРАЛЬ — СОВЕТЛАРГА САЙЛОВЛАР КУНИ

ЮКСАК ИШОНЧ

Республикада Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар кўрсатиш давом этмоқда.

Сайловолди йиғилишларида «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмасининг ўровчиси **Нонла Лутфуллаевна Холиқова** Тошкент шаҳар 16-Куйбишев сайлов округидан, Беруний номидаги Тошкент политехника институтининг студенти **Гулчеҳра Йўлдошевна Бобожонова** 27-Ўзбекистон сайлов округидан, Тошкент бирлашган авиация отряди ИЛ-86 самолётининг командири **Ғайрат Абдужалилович Саримсоқов** 40-Чоштепа сайлов округидан, «Ташметрострой» трестининг бошқарувчиси **Павел Васильевич Семенов** 58-Дўмбробод сайлов округидан, «Средазуголь» ишлаб чиқариш бирлашмаси «Ангренский» кўмир разрезининг экскаватор машинисти **Юрий Евгеньевич Иванцов** 63-Энергетика сайлов округидан, Коммунистик район партия комитетининг биринчи секретари **Уммат Маматқулович Мирзақулов** 94-Янгибозор сайлов округидан, Тошкент область Ўрта Чирчиқ районидаги В. Терешкова номли колхоз правлениесининг раиси **Умри Ҳасанова** 104-Оржоникидзе сайлов округидан, Ўзбекистон ССР прокурори **Алексей Владимирович Бутурлин** Бухоро область 162-Марказий сайлов округидан, Бухоро тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг тикувчи мотористи **Марзия Шарифовна Ғаниева** 163-Оржоникидзе сайлов округидан, Бухоро районидаги «Маданият» колхозининг бригадири **Қиммат Қаюмова** 178-Ширгарон сайлов округидан, Ғиждувон район партия комитетининг биринчи секретари **Саломат Ғаниева** 180-Улфатбиби сайлов округидан, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ишлар мудири **Тўлқин Ҳамидович Собитов** Жиззах область 204-Октябрь сайлов округидан, Қарши шаҳар партия комитетининг биринчи секретари **Валерий Александрович Лозицкий** Қашқадарё область 210-Марказий сайлов округидан, Қашқадарё областидаги «Партия XX съезди» совхозининг сут соғувчиси **Холбиби Худдиевна Ҳазарова** 231-Муғлон сайлов округидан, Навоий областидаги «Нарпай» совхозининг ишчиси **Сапия Очилова** 250-Кармана сайлов округидан, Навоий область партия комитетининг иккинчи секретари **Ҳожиқул Худойқулов** 251-Ўзбекистон сайлов округидан, Наманган область партия комитетининг иккинчи секретари **Александр Сергеевич Воеков** 266-Энгельс сайлов округидан, Наманган районидаги «Партия XXII съезди» колхози правлениесининг раиси **Абдураҳим Ҳалимов** 280-Ўзбекистон сайлов округидан, Наманган область Норин районидаги Ильич номли колхоз звено бошлиғи **Минавархон Абдулаҳатовна Абдувоҳидова** 282-Норинкапа сайлов округидан, Наманган областидаги Фрунзе номли совхоз ишчиси **Муқаддам Абдураҳмоновна Оқилова** 299-Заркент сайлов округидан, Сариосиё районидаги Энгельс номли 3-ўрта мактаб директорининг ўринбосари **Таисия Михайловна Тусеева** 382-Узун сайлов округидан, Сирдарё областидаги «Малик» совхозининг директори **Михаил Ефимович Красильников** 393-Ленинград сайлов округидан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бўлим мудири **Қаландар Тоиров** 395-Фарҳод сайлов округидан, «Узколхозспецстрой» трестига қарашли 5-колхозлараро ихтисослашган механизациялашган кўчма колонна газ-электр пайвадчиси **Виктор Васильевич Поляков** 417-Комсомол сайлов округидан, Ўзбекистон ССР социал таъминот министри **Хосият Ёқубжонова** 423-Файзиобод сайлов округидан, Фарғона областидаги Киров номли совхоз директори **Ҳамзали Турдиев** 433-Яккатут сайлов округидан республика давлат ҳокимияти олий органи депутатлигига номзодлар қилиб кўрсатилдилар.

(ЎзТАГ).

ФАНИМИЗ ЗАҲМАТКАШЛАРИ

ЕР ҚАЪРИГА ҚЎЛ СОЛИБ

Ҳар кимнинг ҳаётда ўз йўли бор, дейишади. Аммо бу йўлда умумий, муштарак хусусиятлар ҳам учрайдики, бу жумладан илм-фан аҳлида истеъдодни тўғри йўлга сола билишда, қийинчиликларни енга олиш, кучни билиб сарфлашда айниқса яққол намоён бўлади. Бусиз оддий деҳқон фарзандининг Октябрдан нурафшон ўлканинг таниқли алломаси, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, шу академиянинг Сейсмология институти директори, геолого-минералогия фанлари доктори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоби, Беруний номидаги республика Давлат мукофотининг лауреати, профессор, гидрогеология ва инженерлик геологияси, сейсмология ва инженерлик сейсмологияси, гидрогеосейсмология ва зилзилани олдиндан айтиб бериш соҳалари бўйича етакчи олим бўлиб етишиши мумкинмиди!

Аллома Ғани Мавлонов 1910 йилда Тошкентда туғилди. Меҳнат фаолиятини колхозлаштириш ҳаракатида фаол қатнашишдан бошлади. Тошкент областидаги «Янги ҳаёт» колхозини тузишда иштирок этди, правление секретари бўлиб ишлади. Йигирма ёшида Ўрта Осиё индустриал (ҳозирги Тошкент политехника) институтининг кончилик факультетига кирди. 1935 йили ўқишни тугатиб, «Средазгидроводхлопок» институтида инженер-гидрогеолог бўлиб ишлай бошлади. Кейин Москвага, С. Орджоникидзе номидаги геология-қидирув институтининг аспирантурасига йўлланма олди. Ўша йиллари у Ўзбекистонда ўрганилмаган илмий соҳа — инженерлик геологияси бўйича тадқиқот олиб борди. 1940 йилда республикамизда кенг тарқалган лёсс (соз тупроқ) ва лёссимон жинсларда чўкиш ҳодисалари мавзуида кандидатлик диссертациясини ёқлади. Бу иш илмий амалий жиҳатдан катта аҳамиятга молик эди. Жинсларнинг намланиш натижасида ўз оғирлиги ёки устидаги юк таъсирида чўкиш ҳодисаси барча турдаги қурилишларга катта зиён келтиришини мутахассислар яхши билишади. Шу боисдан ҳам ёш олимнинг лёсс ва лёссимон жинсларнинг шаклланиши, хосса ва хусусиятларини атрофлича ўрганишга бағишланган дастлабки иши фойдаланилмай ётган ерларни ўзлаштириш муаммоларини ҳал этишда ва йирик ирригация иншоотларини барпо этишда асосий қўлланма вазифасини ўтади.

Оташқалб олим 1941 йили она-Ватанимиз, муқаддас тупроғимизни ҳимоя қилиш учун кўнгилли бўлиб фронтга отланди. Украина, Қрим, Белоруссия, Болтиқбўйи ўлкаларини фашистлардан озод қилиш учун олиб борилган жангларда жасорат кўрсатди. Унинг кўксидаги Қизил Юлдуз ҳамда II даража Ватан уруши орденлари, жанговар медаллар ўша суронли йиллардан хотира.

Ғ. Мавлонов урушдан кейин ҳам инженерлик геологияси соҳасида изланишларни давом эттирди, бир қатор экспедициялар ташкил этди, қизиқарли тажрибалар олиб борди. Шу зайл каттагина муаммони ўзига хос метод билан экспериментал ва назарий жиҳатдан ҳал этишга муваффақ бўлди: Ўрта Осиё лёсс ва лёссимон жинсларининг келиб чиқишини бир хил назария билан шарҳлаш мумкин эмаслигини исботлаб берди. У бу жинсларнинг тарқалиш қонуниятларини, инженерлик геологиясига оид хосса ва хусусиятларини, жумладан, чўкувчанлик хоссаларини илмий асосда ўрганди, бир қанча хариталар тузди. 1955 йили эса «Ўрта Осиёнинг маркази ва жанубий қисмидаги лёсс ва лёссимон жинсларнинг генетик типлари ва уларнинг инженерлик-геологик хоссалари» мавзуида докторлик диссертациясини ёқлади. Бу ишни машҳур совет геологи, академик В. А. Обручев «Ҳозирги давр талабига мос соҳа бўйича тенги йўқ асар», — деб баҳолади.

Ҳақиқатан ҳам лёсслар Ўрта Осиё территориясидагина эмас, балки Қозоғистон, Сибирь ва Волга бўйи, Украина ҳамда чет элларда кенг тарқалган. Шунинг учун ҳам Ғ. Мавлоновнинг лёссшуносликка оид бу иши ўзининг илмий ва амалий моҳияти билан мамлакатимиздаги ва чет эллардаги шу соҳа олимлари ҳамда мутахассислари учун ниҳоятда зарур қўлланма бўлиб қолди.

Истеъдодли олим Ғани Орифхоновичнинг илмий фаолияти серқирра. У Тошкентдаги политехника институтида ўқитувчилик қилди, доцент ва декан лавозимларида ишлади, гидрогеология ва инженерлик геологияси кафедрасини бошқарди. Ғ. Мавлонов Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Геология институтига раҳбарлик қилган кезлари ер ости сувларини ўрганиш ва улардан халқ хўжалигида фойдаланиш бўйича илмий ишлар бошлаб юборди.

1960 йили унинг ташаббуси билан ташкил этилган Гидрогеология ва инженерлик геологияси институтига директор этиб тайинлашди. Ўша йили у Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси қилиб сайланди. Янги институтда нисбатан қисқа вақт ичида бир қатор қобилиятли олимлар етишиб чиқди, кўп жиҳатдан истиқболли илмий йўналишлар яратилди.

У айни чоғда энг муҳим халқ хўжалик муаммоларини ечиш учун ташкил этилган ҳукумат комиссиялари ишида актив қатнашди. 1964 йили Зарафшон дарёсига тоғ қулаши оқибатида пайдо бўлган Айний тўсиғини бартараф этиш билан боғлиқ ишларни эслаш кифоя.

Маълумки, 1966 йил 26 апрелдаги Тошкент зилзиласи оламни ларзага келтирди. Зилзила оқибатларини тугатиш билан боғлиқ илмий ишларга профессор Ғ. Мавлонов салмоқли ҳисса қўшди. У янги Сейсмология институтининг ташкилотчиси ва раҳбари бўлди. Ўшанда сейсмология илмини ривожлантириш, жумладан зилзила сабабларини аниқлаш ва уларни геология, геофизика, гидрогеология, инженерлик геологияси методлари асосида ўрганиш ҳамда зилзиладан олдин бўлиб ўтадиган ҳодисаларни аниқлаш, харитага тушириш, ер силкинишларини прогноз қилишдек муҳим вазифалар турарди. Бу борадаги илмий-назарий ишлар учун Ғани Мавлоновга Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофоти берилди. Шунингдек 1974 йили Тошкентда зилзила дараклашларини излаш масалаларига бағишлаб халқаро симпозиум ўтказилди. Бу ўз навбатида ўзбек сейсмологларининг илмий изланишлари натижасида эришилган ютуқлар эди. Улар ер ости сувлари кимёвий ва газ таркибларининг ўзгариши «зилзиладан олдинги ҳодисалари»дир. Бу чинакам кашфиёт эди. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон олимлари жаҳон фанига салмоқли ҳисса қўшдилар деб баралла айта оламиз. Улар яратган зилзилани олдиндан аниқлаш мақсадлари учун мўлжалланган радон усули ҳозирги кунда Иттифоқимиздан ташқари АҚШ, Япония каби хорижий мамлакатларда кенг қўлланилмоқда.

Камтарин инсон Ғ. Мавлонов 250 дан ортиқ илмий-методик иш, шу жумладан 14 монография муаллифидир. У ўзбек тилида гидрогеология ва инженерлик геологиясига оид ўқув қўлланмаси ҳамда луғат яратган. Илмий изланишлардагина эмас, шогирд етиштиришда ҳам Ғани Орифхонович сермаҳсул олим. Унинг илмий раҳбарлигида 50 кандидатлик ва 9 докторлик диссертацияси ёқланди. Партия ва ҳукуматимиз, давлат олдидаги хизматлари, илмий-педагогик соҳадаги самарали фаолияти учун у Ватанимизнинг қатор орден ва медаллари билан тақдирланган. Фанимиз фидойиси, толмас тадқиқотчи Ғ. Мавлонов 75 ёшга тўлди. У бутун билими, куч-ғайратини, бой тажрибасини партия ва ҳукуматимизнинг халқ хўжалигини, жумладан, геология илмини юксалтиришга қаратилган кўрсатмаларини бажаришга сарфламоқда.

Ҳ. БОЙМУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги.

Республикамизнинг юбилей йили хирмонини бунёд этишга мактаб ўқувчилари ҳам муносиб ҳисса қўшдилар. «Оқ олтин—84» операциясида актив иштирок этган кўплаб ўқувчилар мавсумда 6—9 тоннадан пахта теришди. Яқинда ана шундай илғор ўқувчилардан бир группаси Тошкентга ташриф буюрдилар. Суратда: СоюзНИХИ катта илмий ходими Нуриддин Малатаев қорақалпоғистонлик ўқувчи Баҳодир Мамбетов ва Жиззах областидаги Гагарин шаҳридан келган ёш теримчи Марина Харетидиларга серҳосил ғўза навини кўрсатмоқда.

С. Величкин фотоси. (ЎзТАГ).

Ахборот

РЕСПУБЛИКА ҚУРИЛИШЛАРИДА

ЯНГИ ПОСЁЛКА ҚАД КЎТАРДИ

● Уйғурсой посёлкасидаги огоҳлантирувчи байроқлар ва «Аварияли, кирилмасин!» ёзуви ўрнида «Хуш келибсиз!» сўзлари ёзилган ёрқин транспарантлар пайдо бўлди. Бу ерда баҳорда рўй берган зилзила натижасида шикастланган болалар боғчаси ўрнида янги боғча қурилди. Юқори синф ўқувчилари қўшни қишлоқдаги мактабга қатнамай қўйдилар, қуйи синфларнинг ўқувчилари ҳам чодирларни тарк этдилар, кўҳна мактаб билан ёнма-ён шинам янги мактаб биноси қад кўтарди.

Зилзила оқибатида бошпанасиз қолган оилалар кўп қаватли турар жой биноларига кўчиб кирдилар. Қолган уй-жойлар эса ремонтдан чиқарилди. Бу ерда маиший хизмат кўрсатиш уйи, бир неча магазин, ошхона ҳам қурилди.

Бир неча ой ичида Уйғурсой тўла-тўкис тикланди.

Поп райони.

ИШЧИЛАР ЭСТАФЕТАСИ АСОСИДА

● Тахиатош ГРЭСи бешинчи навбатининг қозон-турбина цехи учун сўнгги пойдевор тайёрланди. Бу цех ишчилар эстафетаси асосида барпо этилмоқда. Қурувчиларнинг зарбдор суръатларини ҳисобга олиб, Ленинграддаги «Металлический завод» бирлашмасининг ишчилари қуввати 210 минг киловатт келадиган турбинани муддатидан илгари етказиб бериш мажбуриятини олдилар. Запорожьеликлар ҳам ана шундай жадал суръатлар билан қозонлар тайёрлашни, таганрогликлар эса трансформаторлар тайёрлашни ваъда қилдилар. Бунинг натижасида электр станциянинг бешинчи навбатини ишга тушириш муддати бир йилга қисқаради.

Қорақалпоғистон АССР.
(ЎзТАГ мухбири).

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● БАҒДОД. 140 ўринли янги боғча фойдаланишга топширилди. Шу билан районда жами боғчалар сони 75 тага етди. Уларда турли касб эгаларининг 8 мингдан зиёд фарзанди тарбияланмоқда.

● ҚЎҚОН-ФАРҒОНА магистрал йўли ёнида транспортларга ёқилғи қуйиш пункти очилди. Пункт суткасига 500 транспортга хизмат кўрсатиш қувватига эга. Бу билан район территориясидаги автозаправкалар сони 5 тага етди.

● «БОЛЬШЕВИК» колхози марказида аралаш моллар билан савдо қиладиган магазин хизмат кўрсата бошлади. Савдо маркази 16 та бўлимга эга.

Ғ. АБДУЛЛАЕВ,
Бағдод райони.

◆ ТОШБУЛОҚ. Наманган райони маркази — Тошбулоқ қишлоғида янги кинотеатр биноси фойдаланишга топширилди. Унга «Ғалаба» деб ном берилди.

Замонавий лойиҳа асосида қурилган кинотеатр биносини Наманган «Облколхозстрой» трестига қарашли 130-механизациялашган кўчма колонна қурувчилари бунёд этдилар.

А. РАҲИМОВ.

◆ НАМАНГАН. Намангансой соҳилларини бирлаштирган узунлиги 30 метрли янги кўприк барпо этилди. Кўприкни Наманган области 31-кўприк қурилиш ташкилоти коллективи муддатидан илгари фойдаланишга топширди. Моҳир кўприксозлар пландаги 348 минг сўм ўрнига 338 минг сўм сарфлаб, 10 минг сўм иқтисод қилдилар.

А. НАСРИДДИНОВ.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

ЎЗБЕКИСТОН ЛКСМ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ «ЁШ ГВАРДИЯ» НАШРИЁТИ ҚУЙИДАГИ КИТОБЛАРНИ БОСМАДАН ЧИҚАРДИ:

ЁШЛАРНИНГ БУЮК ДЎСТИ. **«Молодая гвардия»** нашридан таржима қилинган бу тўплам доҳий Владимир Ильич Ленин ҳақидаги хотира ва эсдаликлардан тузилган.

ОЙБЕК. **Ёш йўлчи.**
Адиб туғилган кунга 80 йил тўлиши муносабати билан нашр этилган ушбу шеърлар тўпламида шоирнинг болаларга бағишланган шеърлари, китобхонга таниш бўлган «Зафар ва Заҳро» достони жамланган.

Исо ЖАББОРОВ. **Зулматдан маърифатга.**
Бу китобда хурофотдан оммавий атеизмга аста-секин ўтиладиган эволюция ҳақида ҳикоя қилинади.

Муҳаммад САЛОМ. **Мувозанат.**
Романда ёш райком секретарининг кўп қиррали фаолияти, хилма-хил муаммоларга дуч келиши ва уларни бартараф этиш йўлидаги курашлари акс эттирилган.

Леонид ЖАРИКОВ. **Қизил чавандозлар.**
Бу асар ўзбек китобхонларига яхши таниш бўлган «Довюрак дўстим» қиссасининг давомидир. Унда гражданлар урушидан кейинги йиллардаги қийинчиликлар, оқгвардиячиларга қарши олиб борилган шиддатли кураш баён этилади.

Рўзи ҚОДИРИЙ. **Дўстлик нашидаси.**
Шеърият ихлосмандлари истеъдодли уйғур шоирини ҳур замон, халқлар дўстлиги, бахтиёр инсон, заволсиз севги куйчиси сифатида яхши танийдилар. Шоир бу тўпламида ҳам ўз ижодий анъанасига содиқ қолган.

Собир ЮНУСОВ. **Оила аҳиллиги — ҳаёт тотлиги.**
Бу китобда бир маҳалла ҳаёти мисолида ёшлар тарбиясида коллективнинг роли ҳақида ҳикоя қилинади. Шунингдек, китобдан оила аҳиллиги, ахлоқ-одоб мавзусидаги воқеий ҳикоялар ҳам ўрин олган.

Раим ФАРҲОДИЙ. **Айиқчанинг туши.**
Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати, таниқли шоирнинг болаларга бағишланган асарларидан тўпланган.

● СПОРТ ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● СПОРТ ● ● СПОРТ ● СПОРТ ●

ТЕЗКОР УЧИШЛАР

ТОҒ-ЧАНҒИ СПОРТИ БЎЙИЧА ХАЛҚАРО МУСОБАҚА

Чимён бағридаги спорт-туристик комплекси бир неча кундан бери чанғичилар билан гавжум. Бу ерда тоғ-чанғи спорти бўйича халқаро мусобақа байроғи тантанали суратда кўтарилди. Мусобақада Болгария, Польша, Чехословакия, Руминиядан келган спортчилар, СССР терма командаси ва республикамиз чанғичилари ғолиблик учун курашмоқдалар.

Мусобақанинг биринчи куни қуёш чарақлаб турди. Чанғичи йигитлар ўртасида махсус слалом бўйича мусобақалар ўтказилди. 50 дан ортиқ чанғичи марра сари астойдил интилди. Мутахассисларнинг таъбири билан айтганда мусобақа трассаси бағоят мураккаблигидан спортчиларнинг маҳорати учун катта синов бўляпти. Чанғичилар эса юксакликдан учиб тушишда йўлдаги ғовлар— 60 га яқин тик таёқчалар оралаб ўтишда тезкорликни сусайтирмасликка ҳаракат қилишмоқда. Мутахассислар арзимас хатоликларни ҳам инобатга олишяпти. Чунончи, красноярсклик Вадим Янголенко юқори натижа кўрсатиб, биринчи ўринни олганлиги эълон қилинди. Лекин ҳакамлар Вадимнинг учиш мобайнида таёқчалардан иккитасини айланиб ўтмаганлигини аниқлаб, унинг натижаларини бекор қилишди.

Мусобақанинг иккинчи куни ҳам чанғичи йигитлар стартга чиқдилар. Ҳавонинг авзойи бузилиб, қор ёға бошлади. Атрофни туман босди. Мусобақага шайланган 55 чанғичидан фақат 18 нафари иккинчи уринишда ўзаро баҳслашишга тайёр эди. Қолганлари эса биринчи уринишдаёқ туман, қор, таёқчаларнинг ўзига хос қаршилигини енгишда «қоқилиб», ўйиндан чиқишга мажбур бўлдилар. Бу сафар ҳам Вадим Янголенко ўзини кўрсатишга ҳаракат қилди. Ўтган йили мазкур мусобақанинг кумуш медалини қўлга киритган бу спортчи галдаги баҳсга ҳам пухта ҳозирлик билан келганлигини амалда кўрсатди. У икки уриниш натижасига кўра ғолиблик супасининг биринчи поғонасига кўтарилди. Армиячи Сергей Богаутдинов 1 минут 50,54 секундли натижа билан фахрли иккинчи ўринни эгаллади. Унинг ҳамклуби Сергей Триханев бронза медали совриндори бўлди. Мусобақада республикамиз вакилларидан чирчиқлик Радион Стенин 9-ўринни эгаллаб, кўпчиликни мамнун этди.

Бугун ва эртага чанғичи хотин-қизлар ўртасида махсус слалом бўйича мусобақа давом эттирилади. 17 январда эса мусобақанинг ёпилиш маросими бўлади.

Ҳ. НОСИРОВ.

ОБ-ҲАВО

Ўзбекистонда бугун ҳаво ўзгариб туради, айрим ерларда қор ёғиб, туман тушади. Шимоли-ғарбдан секундига 5—10 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 2-7 даража совуқ, кундузи 3 даража совуқ билан 2 даража атрофида иссиқ, шимолда кечаси 9—15 даража совуқ, кундузи 3—8 даража совуқ бўлади. Республика жанубида кечаси 3 даража совуқ билан 2 даража иссиқ ўртасида, кундузи 0—5 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво ўзгариб туради, қор ёғади, бир оз туман тушиб, кечаси 3—5, кундузи 0—2 даража совуқ бўлади.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

15 ЯНВАРЬ, СЕШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Ижорск батальони. Бадиий фильм. 11.10 — Ўсмирлар ижоди. 11.40 — Бу ҳақда индамасликка тўғри келарди. Бадиий фильм. 4-серия. 12.35 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Совет кишиси учун. 16.10 — Давлат академик симфоник оркестри ансамблининг солистлари чалади. 16.35 — Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 17.10 — Қувноқ нотачалар. 17.25 — Ёзувчи ва замон. 18.45 — МХР бадиий коллективларининг концерти. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Инсон ва қонун. 20.05 — Бу ҳақда индамасликка тўғри келарди. Бадиий фильм. 5-серия. 21.30 — Время. 22.05 — Э. Сосницка куйлайди. 22.30 — Хоккей бўйича СССР чемпионати. МАСК — «Спартак». Танаффус вақтида «Дунё воқеалари».

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Менинг беморларим. 11.05 — Рус тили. 12.05 — Шахмат мактаби. 14.00 — Рус санъати. 15.20 — Замонамиз қаҳрамонлари. 16.20 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Махсус чегара. 19.05 — «...16 ёшгача ва ундан катталар». 19.50 — В. А. Гранаткин хотираси учун футбол бўйича халқаро ўсмирлар турнири. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Халқаро панорама. 21.30 — Время. 22.05 — Ойдинда отлар. Бадиий фильм. 23.15 — Пойтахт гастролларида.

ТОШКЕНТ-I. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Дўстлар планетаси. 18.45 — Совет турмуш тарзи. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Автомобилни қувиб ўт. 20.10 — Зулфия. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Ёш ижрочилар концерти. 21.30 — Время. 22.05 — Чимён-85. 22.30 — Умид юлдузи. Бадиий фильм. 1-серия. 23.45 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — МТ-II. 18.20 — Совет хотин-қизлари. 19.10 — Техникавий изланиш йўлларидан. 19.30 — Ўқув программаси. 20.00 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — А. П. Чехов туғилган куннинг 125 йиллиги. 21.30 — МТ-II.

16 ЯНВАРЬ, ЧОРШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Ойдинда отлар. Бадиий фильм. 10.50 — Саёҳатчилар клуби. 11.50 — Бу ҳақда индамасликка тўғри келарди. Бадиий фильм. 5-серия. 13.15 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Хотирада мангу. 16.05 — Биз Волгада яшаймиз. 17.10 — А. Дворжак. Афсоналар. 17.25 — Эски дунёдан воз кечамиз. 18.10 — Сайловлар олдидан. 18.25 — РСФСР халқ артисти Ю. Казаков чалади. 18.45 — Фан ва турмуш. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Ҳамма нарсани билишни истайман. 19.40 — Дунё ва ёшлар. 20.15 — Бу ҳақда индамасликка тўғри келарди. Бадиий фильм. 6-серия. 21.30 — Время. 22.05 — М. И. Глинка номли вокалистларнинг XI Бутуниттифоқ конкурсида. 23.00 — Дунё воқеалари.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Қуёш рассоми Аристарх Лентулов. 12.05 — Онамларнинг мактаби. 14.30 — Унутиш мумкин эмас. 16.30 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Концерт. 19.00 — Ҳамдўстлик. 19.30 — Қишлоқ янгиликлари. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.50 — Баскетбол. Эркаклар. Жальгирис (Каунас) — Паок (Греция). 21.30 — Время. 22.05 — Василий ва Василиса. Бадиий фильм.

ТОШКЕНТ-I. 10.00 — Ахборот. 10.20 — Ютуқ. 10.40 — Юввош келинчак. Бадиий фильм. 11.40 — Китоб бизнинг дўстимиз. 12.30 — Ўқув программаси. 13.00 ва 18.00— Янгиликлар. 18.15 — Мультфильмлар. 18.25 — Инсон болаликдан бошланади. 19.00 — Россияда 1905—1907 йиллардаги революциянинг 80 йиллигига. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Бугун оламда нима гап. 20.05 — Ҳақиқат ва бўҳтон. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Музика истиқболи эгалари. 21.30 — Время. 22.05 — Чорвачилик — зарбдор фронт. 22.30 — Умид юлдузи. Бадиий фильм. 2-серия. 23.50 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.35 — МТ-II. 18.20 — Обь денгизи. 18.30 — Ҳаётий воқеа. Бадиий фильм. 20.00 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — Советлар мамлакатининг кишилари. 21.00 — Сизни Чимён таклиф этади. 21.30 — МТ-II.

РАДИО

15 ЯНВАРЬ, СЕШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Санъат усталарининг концерти. 9.30 — Дўстлик байроғи. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 14.00 — Қишлоқларимиз жамоли. 18.15 — Сиёсий билимлар радиоуниверситети. 18.30 — М. Бафоев. Рубоб ва оркестр ижроси учун ёзилган поэма. 19.25 — Ёшлик. 21.00 — Адабий ўқиш. 21.20 — Қишлоқ меҳнаткашлари учун концерт. 22.30 — Микрофон олдида Ўзбекистон давлат филармониясининг солистлари. 23.10 — Тоғ чанғи спорти бўйича халқаро мусобақалар.

16 ЯНВАРЬ, ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Таниш қўшиқлар. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 11.15 — Инсон ва қонун радиожурнали. 11.35 — Э. Солиҳовнинг «Генерал С. Раҳимов» симфонияси. 12.10 — Узбекистан индустриальний. 13.00 — Чорвадор. 14.00 — Келгуси йил мўл ҳосили учун мустаҳкам замин яратайлик. 19.25 — Қармоқ. 21.00 — Шеърият кечаси. 21.20 — Қишлоқ меҳнаткашлари учун концерт. 22.30 — Радиотингловчиларнинг талабларига биноан концерт. 23.10 — Тоғ чанғи спорти бўйича халқаро мусобақалар. 23.20 — Сайқал радиопрограммаси.

РЕКЛАМА ✻ ЭЪЛОНЛАР

ДАВЛАТ СТРАХОВАНИЕСИ — ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ МАНФААТЛАРИ ЙЎЛИДА

ГОССТРАХ

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МИНИСТРЛИГИ ВА МЕВА-САБЗАВОТ ХЎЖАЛИГИ МИНИСТРЛИГИ СИСТЕМАСИДАГИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК КОРХОНАЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Республика давлат страхованиеси органлари 1985 йил 1 январидан бошлаб колхоз ва совхозлар, совхоз-заводлар ҳамда Қишлоқ хўжалик министрлиги ва Мева-сабзавот хўжалиги системасидаги бошқа давлат қишлоқ хўжалик корхоналари мулкини давлат мажбурий страхованиесидан ўтказиш бўйича мулкларни ҳисобга олиш ва тўловларни белгилашга киришди.

Давлат мажбурий страхованиеси шартларига кўра қуйидагилар страхование қилинган деб ҳисобланади:

— қишлоқ хўжалик экинларидан қурғоқчилик, иссиқлик етишмаслиги, ҳаддан зиёд намгарчилик, зах босиши, буғланиш, совуқ уриши, музлаш, дўл, сел, бўрон, довул, сув босиши, жала, сувсизлик ёки суғориш манбаларида сувнинг камайиши оқибатида ва ушбу жойлар учун одатдан ташқари ҳисобланган метеорологик ва бошқа табиий офатлар натижасида ҳосил олинмаган ҳоллар учун, шунингдек касаллик, ўсимлик зараркунандалари ёки ёнғин оқибатида нобуд бўлган ёки зарарланган ҳоллар учун.

Страхование тўловлари сўнгги беш йил ичида 1 гектар ердан олинган ўртача ҳосил ва шу йил ҳосили ўртасидаги амалдаги давлат харид нархлари, асосида ҳисобланган фарқ сифатида зарарнинг 50 проценти миқдорида тўланади:

— 6 ойликдан катта йирик қорамол, қўйлар, эчкилар, уй паррандалари ва мўйнали ҳайвонлар; 4 ойликдан катта чўчқалар ва қуёнлар; 1 ёшдан катта отлар, туялар, хачирлар, эшаклар ва буғулар — табиий офатлар, юқумли касалликлар ва ёнғин оқибатида ҳалокатга учраган (ўлган, мажбурий равишда сўйилган ёки йўқотилган) ҳоллар учун.

Страхование тўловлари баланс баҳосидан келиб чиқиб ҳисобланган (иш ҳайвонлари бўйича амортизация баҳоси чиқариб ташланади) зарарнинг 70 проценти миқдорида тўланади:

— барча асосий воситалар, асбоб-ускуналар ва кўп йиллик ўсимликлар — сув босиши, бўрон, довул, қаттиқ ёмғир, дўл, кўчки, бирор нарса босиб қолиши, зилзила, ер чўкиши, ёнғин, портлаш, авария, оқибатида ҳалок бўлган (зарарланган) ҳоллар учун, кўп йиллик ўсимликлар санаб ўтилган офатлардан ташқари қурғоқчилик, совуқ уриши, касалликлар ва ўсимлик зараркунандалари оқибатида ҳалок бўлган ҳоллар учун страхование қилинган ҳисобланади Бундай ҳолларда страхование тўловлари баланс баҳосидан амортизация баҳоси чегириб ташланиши билан белгиланган зарарнинг 100 проценти миқдорида тўланади.

Қишлоқ хўжалик министрлиги ва Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги системасидаги қишлоқ хўжалик корхоналари раҳбарлари мулкининг ҳалокати ёки кўрган зиёни ҳақида хўжалик жойлашган райондаги давлат страхование инспекциясига 3 кун ичида маълум қилишлари шарт.

Страхованиеда кўзда тутилган ҳоллар натижасида бу хўжаликларга етказилган зарарни қоплаш учун страхование тўловлари Давлат страхование органлари томонидан колхозлар, совхозлар ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари тўлаган бадаллар натижасида вужудга келувчи страхование фондидан тўланади.

Ҳар бир хўжалик учун страхование бадаллари миқдори Давлат страхование инспекцияси томонидан йиллик ҳисобот ва бошқа бухгалтерлик ҳисоблари асосида белгиланади.

Бадаллар колхозлар, хўжаликлараро корхоналар, совхозлар, совхоз-заводлар ва бошқа давлат қишлоқ хўжалик корхоналари томонидан уч муддатда, яъни 1 июнь ва 1 сентябргача 30 процентдан, қолган 40 проценти эса 15 октябргача тўланади.

Страхование бадаллари биринчи навбатда тўланиши шарт. Улар белгиланган муддатларда тўланмаган тақдирда, маблағлар давлат ва кооператив ташкилотлар учун бюджетга тўловлар ўтказиш йўли билан хўжалик ҳисобидан ўчириб ташланади.

Бадаллар тўлашни кечиктирганлик учун белгиланган муддат тугаганидан кейинги кундан бошлаб, ҳар бир кечиккан кун учун 0,05 процент миқдорида пеня олинади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ СТРАХОВАНИЕСИ БОШ БОШҚАРМАСИ.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг
ОНКОЛОГИЯ ВА РАДИОЛОГИЯ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРГА
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Катта илмий ходимлар: ташкилий-методика бўлими (2 ўрин — фан кандидатлари);
радиология лабораторияси **кичик илмий ходими.**

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: 700140, Тошкент шаҳри, 140-алоқа бўлими, Форобий кўчаси, 383-уй.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг
ТРАВМАТОЛОГИЯ ВА ОРТОПЕДИЯ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
вакант вазифаларга
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Оғир жароҳатланиш бўлими **раҳбари** (медицина фанлари доктори);
Катта илмий ходимлар: ташкилий методика бўлими, бўлинмалар: жароҳатланиш асорати, оғир жароҳатлар (медицина фанлари кандидатлари);
қўл ва оёқ бармоқлари деформацияси бўлими **кичик илмий ходими.**

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, К. Маркс кўчаси, 78-уй. Телефонлар: 33-10-30, 33-12-35.

Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги
РЕСПУБЛИКА РУС ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
вакант вазифаларга
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Кафедра катта ўқитувчилари: педагогика ва психология, рус тили ва адабиёти таълими методикаси, 2-рус ва чет эл адабиёти (фан кандидатлари);
кафедра ўқитувчилари: сиёсий иқтисод, педагогика ва психология, педагогика ва тарбиявий ишлар методикаси, пропедевтика ва нутқни ривожлантириш, 2-рус тили практик курси, 1-ҳозирги замон рус тили, 3-ҳозирги замон рус тили, адабиёт назарияси, адабий танқид ва таржима, рус ва чет эл адабиёти, 3-рус ва чет эл адабиёти, нутқ маданияти ва таълимнинг техник воситалари, жисмоний тарбия ва спорт, граждан мудофааси.

Конкурс муддати — 6 февралгача.

Мурожаат учун адрес: 700110, Тошкент шаҳри. Академик В. Решетов кўчаси, 4-уй.

Театр

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 15/I да **Парвона,** 16/I да **Отелло,** 17/I да **Бой ила хизматчи.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 16/I да **Тоҳир ва Зуҳра,** 17/I да **Мангулик.**

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Редакция адреси ва телефонлар: 700047, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

А. — 12. Индекс 64583.
Р. 11024. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12